

UNIVERSITETI EUROPËS JUGLINDORE

SOUTH-EAST EUROPEAN UNIVERSITY

Универзитет на источна Европа

FAKULTETI I BIZNESIT DHE EKONOMISË

FACULTY OF BUSINESS AND ECONOMY

ФАКУЛТЕТ ЗА БИЗНИС И ЕКОНОМИЈА

STUDIME POSDIPLOMIKE – CIKLI I DYTË

TEZA: NDIKIMI I KRIZËS GREKE NË EKONOMINË E SHQIPËRISË

KANDIDATI :

Briant Taho

MENTOR:

Prof. Asoc. Besnik Fetaj

Mars 2020

FALENDERIM

Dëshiroj të falenderoj të gjithë ata, që kanë dhënë mbështetje dhe kontribut gjatë këtij cikli studimi. Një falenderim i vecantë për:

Udhëheqësin tim shkencor, Prof. Asoc. Besnik Fetai, për këshillimin dhe gatishmërinë e vazhdueshme për të ndihmuar në kompletimin e këtij studimi.

Falenderoj të gjithë pedagogët e Universitetit për punën e palodhshme dhe për ndihmën që na kanë dhënë gjatë këtij cikli studimi.

PËRMBAJTJA

HYRJE.....	6
KAPITULLI I: EMIGRIMI SHQIPTAR NË VITET E FUNDIT	8
1.1 Emigracioni dhe kriza shqiptare.....	8
1.2 Pse po largohen shqiptaret	11
1.3 Emigrimi shqiptar në Greqi	13
KAPITULLI II: PASOJAT E KRIZËS GREKE NË VENDIN TONË.....	15
2.1 Ekonomia e vendit tonë pas largimit masiv	15
2.2 Kriza financiare globale, 2008	16
2.3 Pasoja të tjera të krizës Greke	17
2.4 Ndikimi i krizës Greke në ekonominë e vendit tonë.....	18
KAPITULLI III: REMITANCAT DHE ROLI I TYRE NË ZHVILLIMIN EKONOMIK DHE SOCIAL.....	22
3.1 Situata e remitancave ne Shqiperi.....	22
3.1.1 Situata e remitancave deri në vitin 2014.....	22
3.1.2 Situata në vitet 2015-2016.....	23
3.1.3 Situata në vitet 2017-2018.....	24
3.2 Ecuria e remitancave për vitet 1992-2017.....	26
3.2.1 Ecuria e remitancave gjatë 10 viteve të fundit 2008-2018	27
3.2.2 Ecuria e remitancave sipas tremujorëve	28
3.3 Roli i remitancave ne zhvillimin ekonomik dhe social.....	30
3.4 Ndikimi i remitancave ne produktin e brendshem bruto PBB	31
3.5 Remitancat dhe rëndësia e tyre në familje.....	32
3.6 Efektet e pa dëshiruara të remitancave.....	35

KAPITULLI IV: NDIKIMI I REMITANCAVE NË TREGUES TË TJERË EKONOMIKE

4.1 Lidhja e remitancave me tregues të tjerë të ekonomisë.....	39
4.2 Remitancat dhe Investimet e Huaja.....	39
4.3 Raporti i remitancave me eksportet dhe kurset e këmbimit.....	41

LISTA E FIGURAVE

Figura 1.1 *Numri i emigrantëve dhe imigranteve 2011-2018*

Figura 1.2 *Emigrantët sipas vendit të burimit 2017*

Figura 1.3 *Të ardhurat nga emigrantët (mln euro) të T I dhe T II*

Figura 1.4 *Prurjet e emigrantëve (në mln USD)*

Figura 1.5 *Të ardhurat nga emigrantet sipas tremujorve (në mln Euro)*

Figura 1.6 *Remitancat dalëse (në milionë dollarë) 2017*

Figura 1.7 *Remitancat në % të PBB-së*

Figura 1.8 *Kontributi i remitancave në rritjen e PBB-së*

Abstrakt

Qëllimi kryesor i kësaj teme është që të hedhim një vështrim të përgjithshëm për emigrimin e shqiptareve ndër vite. Arsyet kryesore pse largohen shqiptaret pasojat e emigrimit. Nje peshe kryesore zë emigrimi i shqiptarëve drejt Greqisë si dhe pasoja e krizës greke të cilat depërtuan drejtpërdrejtë në vendin tonë. Kemi pare emigrimin të ndarë në periudha kohe për të pasur një ide më të saktë se kur ky femomen ka qënë më i lartë. Gjithashtu kemi prekur dhe rëndesinë që kanë remitancat për familjet e tyre në disa tregues kryesore. Një theks i është vënë dhe investimeve të huaja direkte si rezultat i të ardhurave nga remitancat.

Abstract

The main purpose of this topic is to take a general look at the emigration of Albanians over the years. The main reasons why immigrants leave the consequences of emigration. The main burden lies on the emigration of Albanians to Greece and the consequences of the Greek crisis which directly penetrated our country. We have also highlighted the importance of remittances for their families in some key indicators. Foreign direct investment as a result of remittances is also emphasized.

Апстракт

Основната цел на оваа тема е да се разгледа генерално погледот на иселувањето на Албанците низ годините. Главните причини зошто имигрантите ги оставаат последиците од емиграцијата. Главниот товар лежи на иселувањето на Албанците во Грција и последиците од грчката криза што директно навлегоа во нашата земја. Исто така, ја истакнавме важноста на дознаките од странство за нивните семејства во некои клучни индикатори. Нагласено е и странските директни инвестиции како резултат на дознаките.

HYRJE

Vendi ynë u prek nga Kriza e Eurozonës. Me mijëra shqiptarë që kthehen në atdheun e tyre, kryesisht nga Greqia, ku ekonomia ishte në recesion të thellë dhe të përhapur.

Në një periudhë të shkurtër kohore, është bërë e qartë se shkaku nuk mund të ishte vetëm vakumi në tregjet financiare vendase dhe ndërkombëtare, por kombinimi i faktorëve që përfundimisht rezultuan në mungesë të likuiditetit, krizë borxhi, rënie në kërkesën globale për mallra dhe shërbime dhe rënie të investimeve. Për shkak të një kompleksiteti të lartë, kriza përhapet lehtësisht nga sistemi financiar në ekonominë reale, duke ndikuar sektorët e prodhimit, ndërtimit dhe shërbimeve; duke ndikuar kështu si në biznes ashtu edhe në ekonominë shtëpiake. I njëjti proces u zhvillua edhe për sa i përket gjeografisë. Kriza kaloi kufijtë e vendit të origjinës së saj dhe u përhap së pari në vendet e zhvilluara dhe atëherë filloi të ndikojë gjithnjë e më shumë dhe në mënyrë të konsiderueshme ekonominë e zhvillimit ose vendet në tranzicion si në rastin e Shqipërisë.

Ekonomia shqiptare nuk mundi t'i shpëtonte ndikimit të krizës. Fillimisht, ekonomia shqiptare demonstroi një "imunitet të lavdërueshëm" kundër sinjaleve negative dhe presioneve që rridhnin nga ekonomia botërore. Nga ana tjetër, qeveria shqiptare, në vend që të ndërmernte përpjekje serioze për të kuptuar kërcënimet reale dhe masat e sugjeruara u shfaq më shumë e interesuar për të "mbrojtur" pozicionin. "Shqipëria nuk ka një krizë ekonomike!" (Ministria e Financave, 2009). Ekonomistët dhe politikanët shqiptarë kaluan një kohë të gjatë duke debatuar nëse kriza ekonomike po prekte apo jo Shqipërinë.

Kur u shfaq për herë të parë në Shqipëri (maj-qershor 2008), përqendrimi i botës kriza financiare dhe ekonomike ishte akoma në sektorin financiar. Në këtë fazë, deri në vjeshtë të 2008, nuk ka pasur ndonjë ndikim të madh në ekonominë shqiptare. Shpjegimi kryesor për këtë është faza ende e pazhvilluar e sistemit financiar të Shqipërisë, niveli i ulët i sofistikimit dhe integritetit të saj në tregjet financiare ndërkombëtare, mungesa e ekspozimit ndaj aktiviteteve të huaja dhe një besim i përgjithshëm në depozita private të sigurta (jo toksike) dhe relativisht kredi të sigurta që rezultuan në të ardhura të konsiderueshme për vetë bankat.

Megjithatë tronditja ishte mjaft e dukshme, kryesisht shihej në nervozizmin në rritje dhe reagimet e shqetësuara të publikut (tremujori i katërt i vitit 2008) me të cilin publiku filloi të tërhiqte depozitat (kryesisht si efekt psikologjik). Kjo ishte gjithashtu e lidhur fort me atë që ishte duke ndodhur në Greqi, duke çuar në një rënie të vlerësuar në 9% të depozitave brenda fundit të tremujorit i vitit 2008.

Që nga viti 2008, shumë zhvillime kanë ndodhur dhe kriza greke ka ndikuar drejtpërdrejtë në ekonominë shqiptare. Siç pritej, situata ekonomike në Greqi do të bëhej çështja kryesore dhe do të siguronte mekanizmat e transmetimit të efekteve në krizën e ekonomisë shqiptare. Ndikimi do të shfaqej së pari në rënien e fluksit të shkëmbimit të mallrave dhe shërbimeve, në fluksin e investimeve, në dërgesa dhe në kthimin e mundshëm të migrantëve shqiptarë. Vala e parë e tërheqjes së depozitave ishte shoqëruar me paqëndrueshmëri dhe vështirësi në administrimin e likuiditetit të sistemit bankar, një rënie e konsiderueshme e kredive për ekonominë dhe një rritje e konsiderueshme në kostot e likuiditetit. Këto janë shenja të qarta të ekonomisë së prekur. Rënia e shkëmbimeve tregtare që rëndoi bilancin e pagesave (importet ranë me 1.8% gjatë gjashtë muaj 2008) dhe zvogëlimi i transferimeve në valutë të huaj (për këtë vit sezoni i turizmit gjithashtu duket se është shumë më poshtë se niveli i pritshëm) solli një destabilizim domethënës të kursit të këmbimit, duke ndikuar ndjeshëm në monedhën kombëtare.

Ndërsa pranohet gjerësisht se nën ndikimin e krizës ekonomike Greke, ekonomia shqiptare ka hyrë në një cikël të ngadalësimit të rritjes ekonomike, konfuzionit dhe debati është përqendruar në detaje, ekzaminimi i të cilave është i domosdoshëm për pasqyrimin e vërtetë të tipareve strukturore të krizës dhe reagimin e saktë ndaj saj. Prandaj, nuk ishte e qartë nëse ky ngadalësim i rritjes ekonomike do të ishte afatshkurtër apo afatgjatë; shkalla e rëndësisë që kanë pasur mekanizma të ndryshëm të transmetimit në ekonominë shqiptare në këtë cikël negativ është i paqartë. Ky nivel i ulët i njohurive e bëjnë të vështirë parandalimin dhe zgjidhjen e faktorëve dhe problemeve të ndryshme, kështu që cikli recensiv i ekonomisë mund të ngadalësohet ose tejkalohet. Pavarësisht se u kryen analiza shkencore e u bënë rekomandime konkrete, përsëri nuk shkuan më tej se një përballim emergjent i krizës, duke luajtur rol në përsosjen e marrëdhënieve mes tregut dhe shtetit dhe në thirrjet për më shumë moral. Më shumë u mblodhën dhe vendosën politikanët me këshilltarët e tyre sesa shkencëtarët

KAPITULLI I

EMIGRIMI SHQIPTAR NË VITET E FUNDIT

1.1 Emigracioni dhe kriza shqiptare

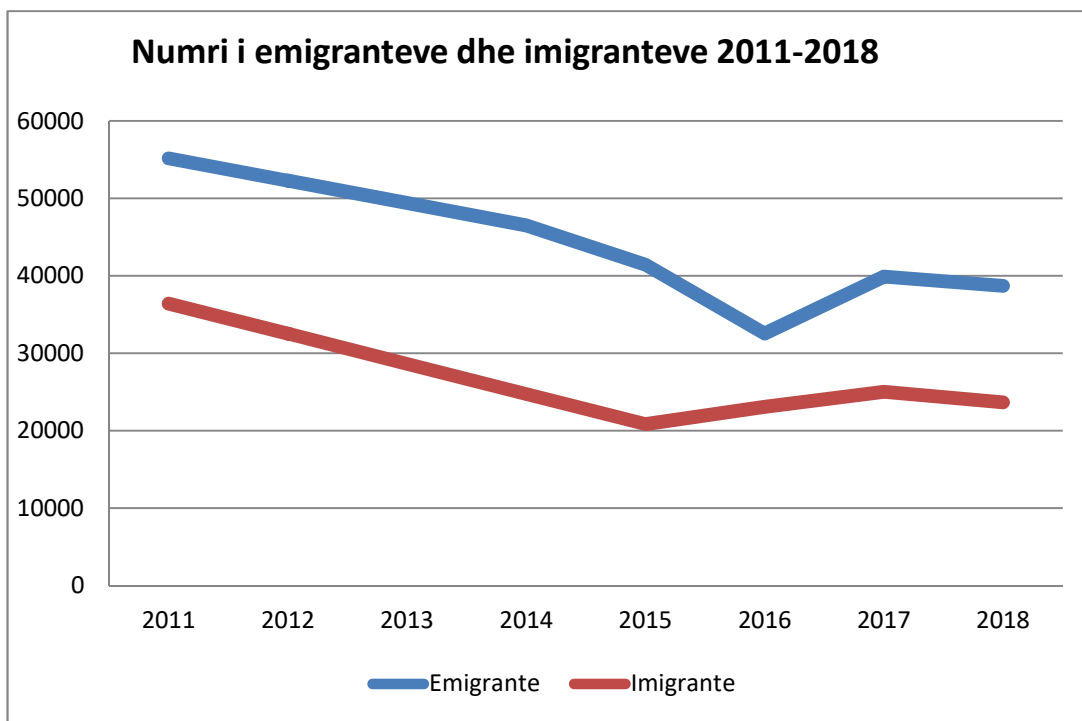
Emigrimi ka qenë historikisht pjesë e zhvillimit njerëzor dhe në thelb është shprehja e dëshirës dhe vendosmërisë së individit për të dalë mbi vështirësitë, duke shpresuar dhe projektuar një jetë më të mirë për veten dhe familjen. Krahësuar me popullsinë në vendin e origjinës, emigracioni shqiptar mund të konsiderohet si ndër më të mëdhenjtë në botë. Pas rënies së komunizmit, Shqipëria u prek shumë nga migracioni masiv. Kishte shumë arsye për eksodin e madh të shqiptarëve: përjetimi i lirisë pas 50 vjetësh nën një regjim brutal; varfëria, papunësia, paqëndrueshmëria politike, etj. Statistikat në Shqipëri për emigracionin nuk janë shumë të qarta, nuk regjistrohet me saktësi në baza vjetore numri i njerëzve që ikin dhe i atyre që kthehen. Por është e qartë se që prej 1991 numri i shqiptarëve që ikin është shumë më i madh se numri i atyre që kthehen. Dëshira për të emigruar është shumë më e madhe tek ata që kanë qenë një herë emigrantë dhe janë kthyer, sesa tek ata që nuk kanë emigruar kurrë. Tendenca është që kush ka emigruar një herë, dëshiron shumë të emigrojë përsëri. Aktualisht, numri i përgjithshëm i popullsisë po bie, Shqipëria po tkurret. (King Russell, 2018)

Gjetjet tregojnë që emigrimi i shqiptarëve vazhdon, që prej afër 30 vitesh. Por natyra e tij po ndryshon: nuk është më një dukuri për arsye ekonomike apo politike, por një dukuri që po prek të gjitha shtresat e shoqërisë, grupmoshat, klasat e ndryshme shoqërore për nga të ardhurat. Emigrimi potencial është rritur në vitin 2018 në 52% nga 44% që ka qenë në 2007. Studimi tregon se tendenca më e fundit është ajo e emigrimit të njerëzve që kanë mbaruar universitetin, i rinisë së kualifikuar në nivel të lartë, që ka dëshirë të madhe të emigrojë. 57 % e grupmoshës 18-40 vjec synojnë të emigrojnë. 46 % e atyre që nuk kanë emigruar asnjëherë synojnë të emigrojnë. 72% e emigrantëve të kthyer, pra e atyre që kanë qenë njëherë në emigracion, dëshirojnë të ikin përsëri. Për shkak të krizës financiare në Greqi në 2008-ën dhe Itali, rreth 134 mijë emigrantë në këto dy vende fqinje u detyruan të kthehen në Shqipëri, sepse humbën vendet e punës. Rreth 1.4

milion vetë, pothuajse gjysma e popullsisë së tanishme të Shqipërisë, ka emigruar në Europën Perëndimore, SHBA dhe Kanada, që nga rënia e regjimit komunist në 1991 e deri më sot.

Studimi tregon se një nga arsyt kryesore pse njerëzit duan të ikin është se nuk shohin të ardhme për vete dhe fëmijët e tyre në Shqipëri. Pjesa më e madhe kërkojnë një shkollim më të mirë për fëmijët e tyre. Vendet e preferuara janë Gjermania dhe SHBA. Arsye tjetër kryesore janë të ardhurat shumë të ulëta në Shqipëri, ndërkohë kosto e jetesës sa vjen e ngrihet. Është normale që njerëzit në Shqipëri të duan të eksplorojnë mundësi për të fituar të ardhura më të mira. Është ky grup faktorësh: të ardhura të ulta, pakënaqësi nga arsimi i lartë, perspektiva të vakëta pune, mungesa e perspektivës për brezin e ri, që vazhdojnë të ekzistojnë duke e bërë Shqipërinë të zërë vendin e pare në Europë dhe të pestin në botë për dëshirën e madhe për të emigruar – në bazë të një studimi të IOM (International Organization for Migration). Që kjo situatë të ndryshojë lypsen politika zhvillimi që krijojnë më shumë mundësi punësimi dhe të ardhura të mira.

Që nga viti 2011, janë 356 mijë shqiptarë që kanë zgjedhur të largohen nga vendi për arsye emigrimi, çka është e barabartë me popullsinë e një qyteti të mesëm si Durrësi, apo Fieri

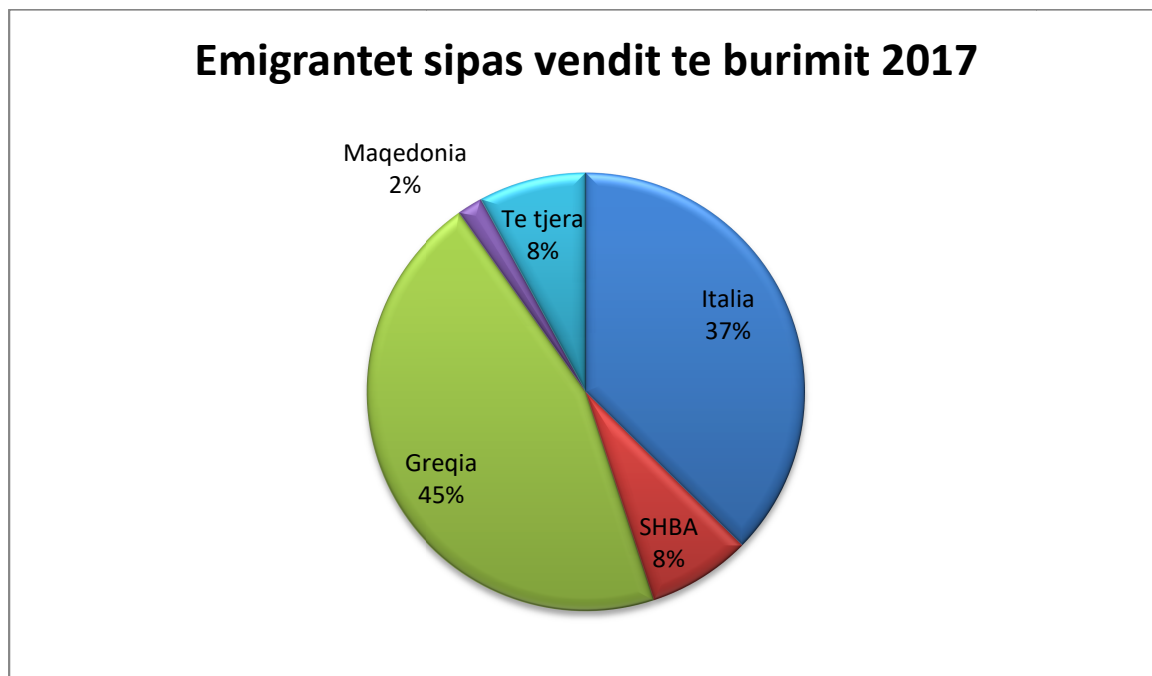
Burimi: Kalkulimi nga autori

Përgjithësisht nga vendi largohen për arsye emigrimi midis 32-55 mijë persona në vit, ku numri më i lartë raportohet në 2011-2013, me 50-55 mijë në vit, që përkon dhe me fillimin e periudhës së liberalizimit të vizave.

Në vitet e mëpasshme numri është ulur, duke u luhatur mes 32-40 mijë të larguar në vit. Sic tregohet dhe ne grafik migracioni neto, dmth diferenca mes atyre që ikin dhe atyre që kthehen, është negative. Nga viti 2016 ka një përkeqësim të treguesit të migracionit neto, që është rritur sërish, pasi numri i të ikurve mbetet i lartë dhe i të kthyerve ka rënë.

Të dhënat të tjera indirekte për numrin e azilantëve tregojnë se numri i personave që kanë kërkuar të emigrojnë mund të jetë shumë më i lartë psh në 2015-n, sipas të dhënave të Eurostat, aplikuan për azil nga Shqipëria rreth 69 mijë persona (në 2015-n, INSTAT raporton 41 mijë emigrantë). Në total nga viti 2011, rreth 214 mijë persona kanë kërkuar azil në vendet e BE-së, duke kulmuar në 2015-n, duke u renditur ndër të parët të botë në raport me popullsinë

.

Burimi: Kalkulimi nga autori

Ndërkohë, numri i atyre që ikin jashtë vendit dhe nuk kthehen më, pa u regjistruar si azilantë, nuk dihet. INSTAT pritet të fillojë Censusin e popullsisë në 2020-n, i cili do të japë një ide më të qartë të popullsisë që ka mbetur në vend dhe asaj që ka emigruar. Sipas të dhënave të deritanishme, emigrantët e ikur në 8 vjet përbëjnë rreth 12% të popullsisë që deklarohet se jeton në vend

1.2 Pse po largohen shqiptarët?

Shqiptarët ikin se pari pasi janë të varfër. Sipas të dhënave të INSTAT dhe OPEN DATA një në tre shqiptarë është në varfëri absolute dhe ekstreme. Po të hedhesh një sy në zërat e buxhetit të shtetit një përqindje të konsiderueshme zënë fondi për ndihme ekonomike përkthyer më thjeshtë, nuk kanë një punë apo një të ardhme të sigurtë. Luan Shahollari, ekspert në fushën e ekonomisë dhe atë sociale, anëtar i Bordit Akademik të Institutit Shqiptar të Sociologjisë thotë për DW se “në Shqipëri varfëria është më e përhapur në qarqet e zonës veriore dhe verilindore: Kukës, Shkodër, Dibër dhe Lezhë, ku numri i familjeve që trajtohen me ndihmë ekonomike arrin në mbi 50 % të tyre”. Shoqata e Konsumatorëve të Shqipërisë, një organizatë e shoqërisë civile me seli në Tiranë, sjell një realitet alarmant lidhur me nivelin e varfërisë. Nga një sondazh i saj, i publikuar kohët e fundit, rezulton që 53% e familjeve në Shqipëri jetojnë nën nivelin e varfërisë absolute. Rreth 10% e tyre janë në nivelin e varfërisë ekstreme dhe 15-30% e qytetarëve shqiptarë marrin ushqime me listë. 80% e familjeve kanë borxhe 2- 3 mujore tek kompanitë private të shërbimeve si të energjisë elektrike, ujit, telefonisë, strehimit etj. Ekonomia nuk matet me shifra dhe premtime por me atë që kam në xhep është kryefjala e shumë shqiptarëve.

Shqiptarët ikin sepse u zhgënjyen nga premtimet elektorale të qeverisë në pushtet për rritjen e punësimit, shëndetësi falas, arsim falas, etj të cilat ishin vetëm një premtim për të maksimizuar votat. A është aq e keqe klasa politike shqiptare, apo është ajo asgjë më shumë se një shumatore e të gjitha veseve apo cilësive tona si popull? Juria ende nuk e ka marrë një vendim për këtë, por një gjë është e sigurt. Pakkush ose askush në Shqipëri i hyn politikës për të përmirësuar jetën e të tjerëve. Ofertat e dy kampeve për punësim ishin jashtëzakonisht të mëdha, nga 300 mijë vende pune deri në 500 mijë vende pune. Sot ndërkohë më shumë janë larguar nga puna, edhe ato pak të vetëpunësuar që ishin, ulen qepenat dhe shpallen falimentin. Në këtë mënyrë shqiptarët humbën besimin tek politika atëherë kur besonin me shumë.

Shqipëria, veçanërisht zonat rurale të saj, është e prekur nga një krizë e thellë socio-ekonomike, ku qytetarët e të gjitha moshave dhe kategorive braktisin vendit pa e ditur në të vërtetë se ku do të shkojnë dhe çfarë do të bëjnë. Përgjegjësit kryesorë janë politikanët, të cilët përpiqen ta ç'dramatizojnë situatën në sytë e botës, me një lehtësi shqetësuese. Politikanë pa përvojë, që zënë postet kyçe, abuzojnë me detyrën, vjedhin fondet publike, me të shkuar të lidhur me krimin, duke mos qenë të aftë të ringjallin ekonominë, që tallen me qytetarët gjatë fushatave elektorale, po e çojnë Shqipërinë drejt falimentimit". Ky vend nuk behet me dhe nuk ka me drite ne fund te tunelit.

Por në këto dy vjet, Shqipëria është shndërruar me shpejtësi në një vend të pashpresë, ku gjithkush rreket të largohet e të kërkojë azil nëpër Europë. Sigurisht, ata shqiptarë që nxitojnë të lënë vendin e tyre nuk ikin për shkak të gropës së buxhetit të shtetit. Shumica e tyre, as nuk e dinë, por ndoshta as e kuptojnë këtë që po ndodh realisht me financat tona, por që të gjithë ata e ndjejnë njësoj tatëpjetën, që nuk po ndalet. Ata ikin edhe për faktin se nuk kanë më asnjë shpresë se prej këtij Parlamenti mund të dalë ndonjë gjë e mirë për ta.

Ata ikin se Shqipëria e tyre është shndërruar në magazinë gjigande droge dhe se harta e hashashit nuk po kursen as lagjet e qyteteve kryesore të vendit. Njerëzit tanë po ikin se këtu nuk ka asnjë shpresë se mund të bëhet drejtësi. Se këtu mund të kalbesh në burg për një faturë të energjisë, nëse je njeri i thjeshtë, dhe duhet të vrasësh mbi 5 vetë që të arrestohesh nga policia, nëse ke lidhje politike. Njerëzit ikin me nxitim edhe se këtu nuk bëhen zgjedhje, por votime. Se këtu votat blihen ose vidhen me të njëjtën lehtësi.

1.3 Emigrimi shqiptar në Greqi

Greqia ka qënë një nga destinacionet kryesore të shqiptarëve dhe një ndër vendet me numrin më të lartë të emriganteve shqiptare. Përsa i përket statistikave ka shumë pak të dhëna si nga vendi jonë ashtu dhe nga shteti grek. Por disa të dhëna të cilat i gjetem nga kerkimet janë përdorur për qëllimin e këtij studimi. Emigracioni drejt shtetit grek, i favorizuar edhe nga kushtet gjeografike e bën mjaft të vështirë vënien nën kontroll të plotë të kufijve. Shumë emigrantë shqiptarë të paligjshëm kalojnë kufirin nëpërmjet maleve. Kjo plagë e shoqërisë shqiptare, jo në pak raste është shoqëruar edhe me fenomene negative që lidhen me mungesën e një trajtimi të përshtatshëm për emigrantet shqiptarë. Përmendim "operacionet fshesë" të ndërmarra nga policia

greke që lidhen me dëbimet masive të emigrantëve shqiptarë nga territori grek. Këto operacione shpeshherë kanë shërbyer si mjet për të fshehur mungesën e një politike të mirëfilltë emigracioni ose edhe të parandalimit të kriminalitetit nga qeveria greke. Në raste të tilla janë vënë re cënime të të drejtave dhe lirive themelore të emigrantëve shqiptarë. Por jo të gjitha rastet e shkeljes së të drejtave të tyre janë bërë publike ose janë rivendosur.

Regjistrimi i vitit 2001 zbuloi se kishte 762,161 emigrantë që banonin legalisht brenda Greqisë, nga të cilët 438.036 (gati 58%) ishin shqiptarë. Në vitin 2006, numri i shqiptarëve emigrantë me leje kishte arritur në 73% të totalit të emigrantëve në Greqi. Sidoqoftë, ky ndryshim shpjegohet edhe nga numri i madh i shqiptarëve që kanë aplikuar për leje në 1998 (250,000) dhe 2003, por edhe nga numri i lartë i ‘homogjenëve’. Sipas burimeve të ndryshme, shifra më e besueshme e numrit të shqiptarëve, emigrantë me qëndrim të ligjshëm në Greqi, në 2007 ishte rreth 600,000. Kjo shifër përfshin vetëm ata shqiptarë që banojnë legalisht dhe përjashton emigrantët e paligjshëm. Edhe pse nuk është i besueshëm të dhënat janë të disponueshme për këtë të fundit. Disa raporte dhe parashikime pretendojnë se kjo shifër mund të ketë qenë midis 150,000 dhe 200,000, në 2007.

Për sa i përket shpërndarjes së moshës, duket se emigrantët shqiptarë janë kryesisht të rinj. Të dhënat e vitit 2006 tregojnë se 15% e emigrantëve shqiptarë në Greqi ishte midis moshës 25 dhe 29 vjeç. Pothuajse 57% e tyre ishin midis 20 dhe 50 vjeç. Prandaj, ekziston një model i qartë i një popullsie të re shqiptare në Greqi. Pothuajse 25% e shqiptarëve në Greqi janë nën moshën 16 vjeç. Fëmijët shqiptarë në Greqi përbëjnë 84% të të gjithë emigrantëve fëmijë. “Mediterranean Migration Observatory” tregoi se midis viteve 1991 dhe 2007, pothuajse 110,000 fëmijë shqiptarë kanë lindur në Greqi. Këto të dhëna janë shumë të rëndësishme, veçanërisht kur analizohen migrantët e kthyer dhe problemet e tyre të riintegritimit në Shqipëri. Në lidhje me statusin familjar të emigrantëve, pothuajse 70% e shqiptarëve janë anëtarë të familjeve me fëmijë (afërsisht 244,000 familje nga regjistrimi).

Duket se shqiptarët nuk kanë investuar gjerësisht në pasuri të paluajtshme në Greqi, ku më pak se 15% kanë fituar pronë në Greqi (MMO, 2007). Kjo e bën kthimin proces më pak problematik. Përsa i përket punësimit, në vitin 2006, 88% e meshkujve shqiptarë në moshë pune ishte e punësuar, ndërsa shifra ishte 47% për femrat (MMO, 2007). Shkalla e punësimit të meshkujve ishte shumë më e lartë për shqiptarët sesa për Grekët, por ishte më e ulët kur

krahasohet me emigrantët e tjerë. Për sa i përket shpërndarjes së sektorëve, fotografia kishte ndryshuar ndjeshëm në vitin 2006 në krahasim me 2001. Në 2001, pothuajse 25% e shqiptarëve emigrantë kanë punuar në sektorin e bujqësisë, por 5 vjet më vonë kjo shifër ishte vetëm 11%. Ndërtimi mban pjesën më të madhe dhe është rritur me kalimin e kohës, duke arritur pothuajse 40% në vitin 2006. Kjo shpërndarje është e rëndësishme kur vlerëson sfondin profesional, trainimin dhe aftësitë e fituara nga migrantët shqiptarë. Siç do të shpjegohet më vonë, sipas Zyrave shqiptare të migracionit, shumica e migrantëve të kthyer kërkojnë punësim në këtë sektor, ku kanë më shumë përvojë.

Sipas të dhënave kostatojmë se:

Shumica e emigrantëve ose 58.3 % janë me arsim të mesëm, 28.7 për qind janë me arsim tetëvjeçar dhe 12.1 për qind janë me arsim universitar. Koha në emigracion - Koha në emigracion shihet se një faktor përcaktues i ecursë të remitancave. Në vitet e para sasia e prurjeve rritej me ritme të shpejta. Pasi kalohen vështirësitë e fillimit dhe emigranti stabilizohet, dërgesat drejt familjes arrijnë vlerat maksimale. Më vonë, remitancat fillojnë të ulen, kur lidhjet e emigrantit me vendin e tij zbehen apo kur ai krijon familjen e tij në vendin pritës. Dërgesat e emigrantëve marrin formën e U-së së përbysur. Pra në vitet e para dërgesat janë të pakta, në vitet në vazhdim dërgesat rriten dhe arrijnë kulmin e tyre, duke pësuar një rrenie në vitet më vonë.

KAPITULLI II

PASOJAT E KRIZES GREKE NE VENDIN TONE

2.1 Ekonomia e vendit tonë pas largimit masiv.

Gjendja e ekonomisë në vendin e origjinës është një faktor shumë i rëndësishëm dhe që duhet mbajtur në konsideratë, pasi në raste krize, shtohet ndihma ndaj familjes së lënë pas, prandaj dhe volumi i remitancave rritet.

Megjithatë, nga ana tjetër, rreziqet në vend e bëjnë mjedisin e përgjithshëm të pafavorshëm për qëllime investimi dhe si pasojë mund të shkaktojnë reduktimin e remitancave. Në rastin e vendit të origjinës, rëndësi marrin dhe faktorë të tillë si politikat ekonomike dhe zhvillimi i institucioneve, zhvillimi i tregut financiar, kostot e transaksioneve etj. Paqëndrueshmëri makroekonomike të tilla si inflacioni i lartë apo rritjet e nivelit të kursit real të këmbimit, mund të kenë një efekt negativ.

Në rastin e Shqipërisë në vitin 1997, si pasojë e trazirave që ndodhën në vend, pasiguria bëri që dhe niveli i remitancave të binte ndjeshëm. Mosardhja në Shqipëri e emigrantëve si pasojë e frikës dhe pasigurisë, ndikoi edhe në dërgimin (sjelljen) e të hollave nga emigrantët për familjarët e tyre. Kjo sidomos po të marrim parasysh faktin që pjesa më e madhe e dërgesave në atë kohë bëhej personalisht nga vetë emigrantet, pa përdorur as agjensitë e transferimit dhe as bankat. Situata u përmirësua paksa në vitin 1998. Pavarësisht përçarjeve të konsiderueshme politike dhe krizes ekonomike që ndodhën në vitin 1997, ekonomia shqiptare fill pas tyre iu kthye shumë shpejt rrugës së rimëkëmbjes dhe shpjegimi më i mundshëm për këtë shërim mendohet të jetë ndikimi i emigrantëve dhe remitancave të dërguara drejt vendit. Problemet e vendit shkaktuan një valë të re emigrimi drejtë Italisë dhe Greqisë. Për rrjedhojë, rritja e numrit të shqiptarëve të emigruar, por dhe ndjenja për të ndihmuar të afërmit në vështirësi, bënë që të rritej ndjeshëm fluksi i remitancave. Në vitin 1998 dërgesat e emigrantëve u rritën ndjeshëm, pra

emigrantët ndihmuan familjet e tyre. Në vitin 1997 remitancat ishin rreth 300 mln\$, ndërsa në vitin 1998 u rriten në 500 mln\$, pra remitancat u rriten me 60%.

Megjithatë, destabilizimi që karakterizoi vitin 1999, la përsëri gjurmë në vlerat e tyre. Periudha e konfliktit në Kosovë dhe paqartësitë lidhur me parashikimin e ngjarjeve bënë që edhe këtë herë remitancat të pësonin rënie me 25% krahasuar me vitin 1998. Me përmirësimin e situatës, pas vitit 2000, edhe vlerat e remitancave u përmirësuan.

2.2 Kriza financiare globale 2008

Sistemi financiar e ekonomik botëror u përfshi në një turbullirë gjatë vitit 2008, e cila e kushtëzuar nga shkalla e globalizimit dhe integritetit financiar aktual dha efektin e saj në mënyra të ndryshme, në shumicën e vendeve në botë. Faza e parë e kësaj krize përfshiu tregjet financiare në vendet më të zhvilluara të rruzullit. Ndërsa faza e dytë dha ndikimin e saj në treguesit e ekonomisë reale, si në vendet e zhvilluara ashtu edhe në vendet në zhvillim apo në vendet e varfëra (BSH 2009). Kjo turbullirë mendohet të jetë shkak kryesor i rënies së nivelit të remitancave direkt pas vitit 2008. E njohur gjithashtu dhe si Kriza Financiare Globale apo dhe Kriza Financiare 2008, ajo është konsideruar nga shumë ekonomistë si kriza më e rëndë financiare që nga Depresioni i Madh i viteve 1930. Ajo shkaktoi kolapsin total të institucioneve më të mëdha financiare, duke shkaktuar kështu edhe një rënie drastike të çmimeve në bursa dhe në tregjet e aksioneve. Kriza gjithashtu luajti një rol të rëndësishëm në dështimin e disa bizneseve kyçe, në rënien e çmimit të pasurive të paluajtshme, në rënien e konsumit si dhe në rënien e aktivitetin ekonomik, duke shkaktuar kështu një reçension botëror që zgjati gjatë periudhës 2008-2012. Shkaqet kryesore që çuan në krijimin e kësaj krize, ishin të lidhura ngushtë me tiparet themelore të ekonomisë kapitaliste amerikane. ë fund të vitit 2007 dhe në fillim të 2008, sasia e madhe e kredive të këqija që po akumulonin bankat si pasojë e paaftësisë pagueuse të kredimarrësve, bëri që një pjesë e tyre të gjendeshin në vështirësi të mëdha.

Si pasojë e krizës financiare të nisur në vitet 2007-2008, vlera e remitancave pësoi një tronditje. Përkeqësimi i situatës ekonomike në pjesën më të madhe të Evropës si dhe rritja e normës së papunësisë në gjithë këto vende, bëri që dhe niveli i dërgesave të pësonte një rënie të ndjeshme. Gjatë kësaj periudhe vlera e remitancave shkoi në nivelin e vlerave të viteve 2003-

2004. Fluksi i dërgesave, që dikur shënonte një sasi disa herë më të madhe edhe se sa investimet e huaja, që prej vitit 2008 filloi të zbehej. Rënia e nivelit të tyre, çdo vit e më shumë, i la vendin një sërë pyetjesh dhe pasigurish në lidhje me tendencat e tyre në të ardhmen. Kjo situatë vazhdoi deri në vitin 2013. Pas këtij viti është vënë re një tendencë e lehtë pozitive. Të ardhurat që emigrantët sjellin në shtëpi i janë rikthyer trendit të tyre rritës, ndonëse të lehtë.

Kriza financiare e vitit 2008 pati ndikim edhe në ekonominë Shqiptare. Në Shqipëri, për shkak të strukturës dhe pjekurisë së sistemit kapitalist shqiptar, shkallës së lidhjes me ekonominë e prekura, pati ndikime negative dhe ndikime pozitive.

Situata ekonomike në vendin ku jeton dhe punon emigranti është një faktor që ndikon pozitivisht në nivelin e përgjithshëm të remitancave. Përmirësimi i kushteve ekonomike në vendin pritës i lejon emigrantët të rrisin të ardhurat e tyre dhe fluksin e dërgesave. Gjithashtu përkeqësimi i kushteve ekonomike apo krizat ndikojnë por negativisht në ecurinë e remitancave, duke bërë që ato të arrijnë nivele të ulta.

Rreth 30 për qind e popullatës shqiptare ka zgjedhur largimin nga vendi, për një jetë më të mirë dhe dy destinacionet më të preferuara mbeten dy fqinjet anëtare të BE-së, Greqia e Italia, por emigrim ka dhe në vende të tjera europiane, apo edhe në SHBA, Kanada etj.

2.3 Pasoja të tjera të krizës Greke

Në vitin 2008, kriza Greke u vendos në mënyrë përfundimtare. Kjo pati efekt të menjëhershëm psikologjik te emigrantët shqiptarë. Disa emigrantë tërhoqën kursimet e tyre nga Bankat Greke dhe transferuan paratë e tyre në Shqipëri. Kjo prirje ka vazhduar gjatë disa viteve. Në 2011 për shembull, depozitat bankare të emigrantëve në Shqipëri ishin 17% më të larta në krahasim me një vit më parë. Përveç çështjes monetare, rritja e shkallës së papunësisë dhe dështimet e biznesit në Greqi, ndikuan që emigrantët të marrin në konsideratë kthimin në Shqipëri. Midis 2008 dhe 2009, pati një valë të konsiderueshme të të kthyerve, numri vlerësohet të jetë rreth 120,000, sipas institucioneve shqiptare. Sidoqoftë, është jashtëzakonisht vështirë të vlerësohet nëse të gjithë mbetën apo disa u kthyen përsëri në Greqi. Sipas zyrave kufitare, çdo vit ka një rritje të emigrantëve që hyjnë në Shqipëri dhe jo të gjithë kthehen në Greqi. Ka një debat të vazhdueshëm për shifrat dhe të dhënat për emigrantët që kthehen, ngaqë nuk ka asnjë procedurë zyrtare të deklarimit ose regjistrimit (me përjashtim të kufirit, kontroll i cili vlen për të

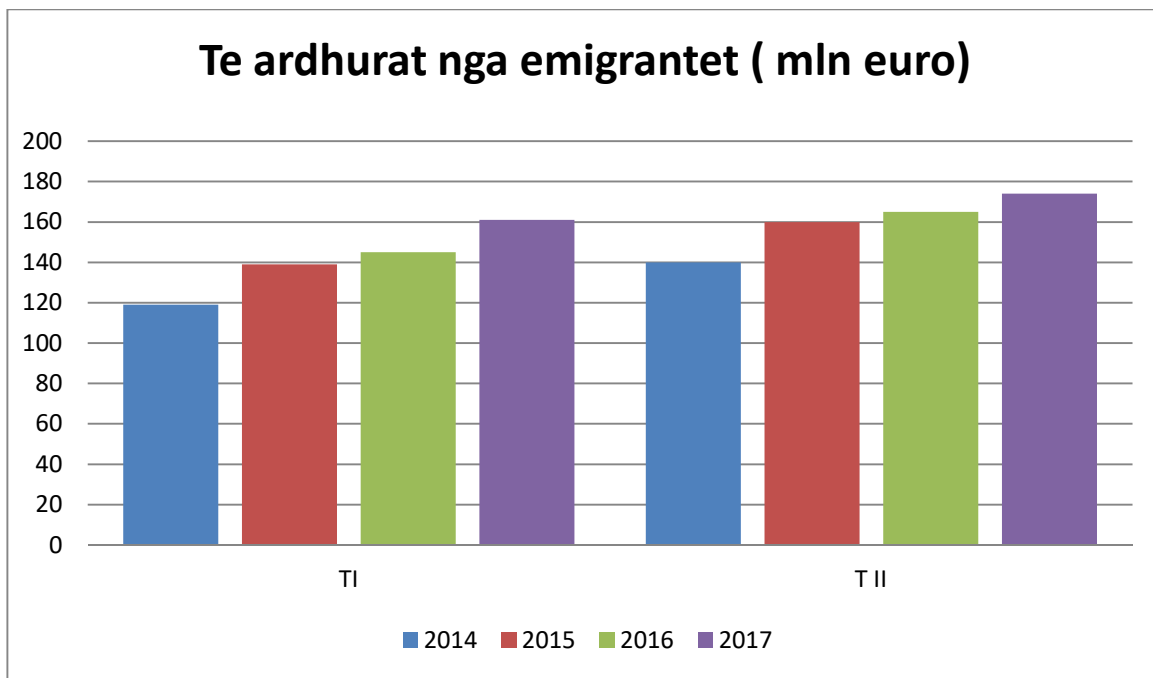
gjithë, përfshirë turistët). Të dhënat e vetme mund t'i sigurosh në zyrat lokale ose qendrore të Punës dhe Migracionit ku regjistrohen personat e kthyer për të përfituar nga shërbimet e departamentit. Lidhur me këtë, ministria deklaroi se në vitin 2011 gati 30,000 persona ishin regjistruar si emigrantë të kthyer në zyrat e Punës dhe Migracionit dhe janë bërë përfitues të shërbimeve. Për vitin 2012, duke iu referuar te njejtave burime, numri i personave të kthyer është 60,000.

Duke marrë parasysh të gjitha burimet në dispozicion dhe kombinimin e statistikave të ndryshme të pjesshme, është vlerësuar se në 5 vitet e fundit, midis 18 deri 22% e emigrantëve shqiptarë në Greqi, u kthyen në Shqipëri. Edhe pse është e pamundur të përcaktohet nëse ata do të qëndrojnë apo të kthehen në Greqi, rreth 180,000 persona kanë vendosur të largohen nga Greqia dhe po përpiqen të riintegrohen në atdheun e tyre. Ndërsa ka një prirje në rritje të njerëzve që kthehen, një numër i madh ruajnë kontaktet dhe marrëdhëniet me Greqinë. Duket se disa ende lëvizin përpara dhe prapa gjatë kësaj periudhe tranzicioni derisa të jenë në gjendje të punësohen ose të fillojnë një biznes në Shqipëri. Të tjerët kanë qëndruar në Shqipëri për 6-12 muaj para se të riktheheshin në Greqi. Megjithatë, prirja e përgjithshme tregonte një situatë të kthimit masiv, veçanërisht në vitin 2012.

2.4 Ndikimi i krizës Greke në ekonominë e vendit tonë.

Pjesa më e madhe e dërgesave të emigrantëve shqiptarë, 44% e tyre vijnë nga Greqia. Prurjet e emigrantëve janë të ardhura të konsiderueshme për vendet në zhvillim të Europës, duke përfshirë edhe Shqipërisë. Sipas të dhënave të Bankës Botërore që janë përpunuar nga Banka Qendrore Europiane, Shqipëria merr 44 % të remitançave nga Greqia. Kështu vendi ynë ka varësi të lartë nga ky shtet për prurjet e emigrantëve.

Gjysma e dytë e vitit 2015 ka shënuar një tkurrje të fortë të të ardhurave nga emigrantët, të cilët janë burimi kryesor për jetesën e dhjetra-mijëra familjeve, duke rënë me 10.5%. Sipas Bankës së Shqipërisë, shkak ka qenë goditja që mori ekonomia greke pas thellimit të krizës verën e vitit 2014 si dhe rënia e vazhdueshme edhe e ekonomisë italiane, dy vendet ku janë përqendruar emigrantët shqiptarë.

Burimi: Financat Vendore

Kriza greke dhe ngadalësimi i ekonomisë italiane në gjysmën e dytë të 2015-ës kanë dhënë ndikim të menjëherëshëm tek dërgesat e emigrantëve. Të dhënat e fundit nga Banka e Shqipërisë tregojnë se në tremujorin e katërt të vitit 2015, transfertat që emigrantët dërguan tek familjet ishin 10.5% më të ulta se e njëjta periudhë e një viti më parë. Ky ishte tremujori i dytë me rradhë që transfertat shënonin ulje.

Të ardhurat e emigrantëve u rritën me 21 % në gjysmën e parë të vitit 2015, duke dhënë shpresa se familjet që përfitojnë nga to do të kishin një vit më të mirë financiar. Por tendenca pozitive u përmbys menjehërë pas thellimit të krizës greke në qershor, kur vendi fqinj rrezikoi daljen nga Euro. Si rezultat, dërgesat ranë me 15 % në tremujorin e tretë dhe 10.5 % në atë të fundit. Veç rikthimit të Greqisë në recesion, gjashtëmujori i dytë i vitit të kaluar shënoi përkeqësim thuajse në mbarë ekonominë e Eurozonës.

Të ardhurat që emigrantët dërgonin në familjet e tyre në Shqipëri ishin në nivelet më të ulëta historike në tremujorin e dytë të vitit 2013, sipas të dhënave të Bankës së Shqipërisë, duke reflektuar si tendencën ciklike, ashtu dhe krizën që kaluan Greqia dhe Italia, shtetet ku ndodhet pjesa më e madhe e emigrantëve shqiptarë. Statistikat tregojnë se prurjet e emigrantëve për tremujorin e dytë ishin 105 milionë euro, niveli më i ulët historik, që nga viti 2004, kur Banka e

Shqipërisë publikon të dhënat. Për gjashtëmuajorin e parë, remitancat ishin vetëm 228 milionë euro, me një rënie prej 33% në raport me periudhën janar-qershor 2012. Trendi rënës i remitancave pritej për shkak të lëvizjeve ciklike (pas 20 vitesh emigrantët fillojnë e shkëpusin lidhjet nga vendi mëmë), megjithatë ai është përshpejtuar për shkak të krizës që po përjetonin Greqia dhe Italia, që kishte lënë mijëra shqiptarë të papunë. Remitancat e emigrantëve përdoren kryesisht për financimin e konsumit në vend.

Emigrantët shqiptarë si rezultat i krizës greke u rikthyen në Shqipëri, kjo rriti fuqinë e forcës punëtore shqiptare me 5%, nga 2011 deri në 2014, si pasojë pati një efekt pozitiv mbi pagat e emigrantëve me aftësi të ulëta dhe efekt të përgjithshëm pozitiv mbi punësimin e atyre të cilët qëndruan në Greqi. Edhe emigrantët e rikthyer në atdhe gjithashtu gjetën forma vetëpunësimi, duke kontribuar në mënyrë të veçantë në gjenerimin e punësimit dhe në rritjen ekonomike. Pjesa më e madhe e shteteve të Europës kanë zhvilluar politika për të inkurajuar kthimin e shtetasve të tyre në atdhe.

Sektorët e ekonomisë reale në Shqipëri kanë filluar të pasqyrojnë ngurtësinë dhe rënien e mëtejshme të kërkesës, luhatje të kursit të këmbimit dhe vështirësi në financim, që nga viti 2008. Sektori industrial në përgjithësi dhe sektori aktiv i përpunimit në veçanti, filloi tregtia dhe shërbimet, minierat dhe përpunimi i mineraleve për të rritur treguesit e performancës që ishin duke rënë dhe rritur presionin për masa mbrojtëse dhe mbështetëse nga autoritetet. Viti 2009 përfaqësoi vitin më të keq për sa i përket performancës ekonomike. Vështirësitë në financimin e shpenzimeve dhe investimet publike janë shkaktuar nga huatë publike me kosto të lartë, ndërsa shkalla e papunësisë zyrtare rritej.

Sidoqoftë, ekonomia shqiptare vazhdoi të rritet gjatë vitit 2011, megjithë presionin që ushtrohej veçanërisht për shkak të krizës në zonën e euros. Shkalla e rritjes së PBB në terma realë vlerësohej nën 3% (Banka e Shqipërisë, 2011), e cila ishte më e ulët sesa niveli prej 3.9% në 2010. Rritja u mbështet kryesisht nga “kërkesa e jashtme (reflektuar në rritjen e industrive të lidhura me eksportin dhe shërbimet që lidhen me aktivitetin e turizmit) dhe një stimul i lehtë fiskal përgjatë gjithë vitit” (FMN, 2011). Shpenzimet totale si; përqindja e PBB-së ka rënë nga 29.3% në 2010 në 28.6% në 2011, ndërsa totali i të ardhurave në lidhje me PBB-në ka rënë nga 26.2% në 2010 në 25.1% në 2011, duke rezultuar në një rritje të deficitit të përgjithshëm fiskal prej 3.5% nga 3.1% në 2010 (Banka e Shqipërisë, 2012). Sipas të dhënave zyrtare, borxhi i

përgjithshëm publik si përqindje e PBB-së ishte 58.9%, një rritje prej 0.9% nga 57.8% në vitin 2010.

Shifra të tilla pasqyrojnë hapësirën e ngushtë për stimul fiskal dhe nevojën për një politikë fiskale më të kujdesshme. Gjatë vitit 2011, konsumi i brendshëm dhe investimet mbetën të dobëta, duke reflektuar sjelljen e kujdesshme të konsumatorëve dhe investorëve si dhe pasigurinë e shkaktuar nga zhvillimet e tregut financiar ndërkombëtar. Sipas Bankës së Shqipërisë (BSH), depozitat e përgjithshme u rritën me 10.4% në vitin 2011, ndërsa kredia për bizneset u rrit me 17.9%. Megjithatë, në muajt e parë të 2012, kredia për bizneset u ul me 0,5%. Kreditë për familje ranë me 0.4% në 2011 dhe kreditë për individë për aktivitetin e biznesit ranë ndjeshëm me 40.6%. Norma e inflacionit mesatarisht 3.5% gjatë vitit 2011, u mbajt në përputhje me objektivat e inflacionit të Bankës së Shqipërisë. Politika e kujdesshme monetare vazhdoi gjatë vitit, veçanërisht në gjysmën e parë të 2011, për shkak të çmimeve të larta të ushqimeve dhe të mallrave. Dobësimi i presionit të inflacionit në tremujorin e katërt të 2011 (dhe në fillim të 2012) si dhe nevoja për një stimul për rritje, e detyroi Bankën e Shqipërisë të ulë normën bazë të interesit në nivelin më të ulët historik, 4.25% (ndodhi një ulje tjetër) në korrik 2012. Sidoqoftë, BSH vazhdoi të sigurojë likuiditet në rritje dhe në një gamë të gjerë të kolateralit ndaj sistemit bankar.

Balanca e jashtme e ekonomisë ishte më problematike në vitet e fundit. Deficiti i llogarisë korente si përqindje e PBB-së u rrit në 12.5% në 2011, nga 11.7% në 2010. Dërgesat e emigrantëve vijonin të shfaqin një tendencë në rënie: nga 951.7 milion Euro në 2007 poshtë në 833.3 milion Euro në 2008, 781.3 milion Euro në 2009, 696.8 milion Euro në 2010 dhe 692 milion Euro në 2011. Një rënie e tillë (përveç kësaj duke pasqyruar trendin natyror të dërgesave të paracaktuara në literaturën ekonomike), është a pasojë e drejtpërdrejtë e efekteve të krizës së zonës euro në vendet kryesore pritëse të mërgimtarëve shqiptarë, veçanërisht në Greqi. Ky aspekt është hulumtuar më tej në vijim të këtij seksioni. Bilanci tregtar vazhdon të përcaktojë nivelin e lartë të deficitit të llogarisë rrjedhëse, duke pasur një rritje me 8.6% në 340,545 milion Lekë shqiptare në vitin 2011. Deficiti tregtar në raport me PBB-në ishte 26.4% në 2011 ose 0.7 pikë përqindje më i lartë krahasuar me vitin 2010.

KAPITULLI III

REMITANCAT DHE ROLI I TYRE NE ZHVILLIMIN EKONOMIK DHE SOCIAL

3.1 Situata e remitancave ne Shqiperi

3.1.1 Situata e remitancave deri në vitin 2014

Viti më i mirë për dërgesa të larta të tipit remitanca është viti 2008 me 1.86 miliardë dollarë.

- 2013

Në bazë të shifrave zyrtare që ka publikuar Banka Qendrore në Tiranë, për 9 muajt e parë të vitit 2013 përlogaritët një rënie e remitancave në rreth 28 %, krahasuar me të njëjtën periudhë të një viti më parë. E përkthyer në vlerë, kjo rënie është baraz me një fond prej 136 milion euro më pak të dërguara nga emigrantët pranë të afërmëve të tyre në Shqipëri.

- 2014

Që prej vitit 2013, kur remitancat arritën nivelin më të ulët të dekadës së fundit, duke sinjalizuar fundin e një cikli, teksa emigrantët e larguar prej vitesh po i shkëpusnin lidhjet me vendin mëmë, ato filluan të rriten në mënyrë të papritur në 2014-n edhe pse me ritme të ngadalësuar. Kjo tendencë reflektoi rigjallërimin e ciklit të emigracionit. Prej vitit 2007, kur dërgesat arritën nivelin më të lartë, 952 milionë euro, dhe deri në vitin 2013 dërgesat erdhën në rënie, duke arritur në pikën më të ulët 544 milionë euro. Gjatë vitit 2014 ndodhi një rritje e lehtë në 592 milionë euro.

Ekspertët e ekonomisë ndajnë mendim e përbashkët, për ndryshimin strukturor që po reflektonte ekonomia duke argumentuar se tashmë rënia e remitancave po zëvendësohej nga rritja e eksporteve duke balancuar nivelin e importeve. Anëtar i Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë, Arjan Kadare shpjegon se, emigrantët kanë sjellë më pak para në Shqipëri dhe në muajin mars të dhënat e Bankës së Shqipërisë tregojnë se remitancat janë 51.4 milionë euro me një rënie të dukshme kundrejt një viti më parë. Dhe kjo, po të kemi parasysh se shteti fqinj,

Greqia, ku ndodhet dhe pjesa më e madhe e emigrantëve shqiptarë ishte zhytur në krizë ekonomike dhe një pjesë e konsiderueshme e tyre, ishin kthyer në atdhe. Ndërkohë, po sipas tij, nuk duhet lënë mënjanë as fakti që edhe Italia, një vend gjithashtu mikpritës i mijëra emigranteve shqiptarë, nuk ishte në një situatë pozitive ekonomike. Në këtë mënyrë, sipas ekspertit të njohur bankar në vend, pas një ecurie pozitive në fillim të atij viti, treguesi aktual i remitancave po evidentonte në një farë mënyre pasojat e krizës ekonomike globale.

Përkundër panoramës gri që vjen nga fqinjët, ndryshimi i shifrave në kahun pozitiv lidhet kryesisht me rigjallërimin e eksporteve shqiptare dhe investimeve të huaja, që po balancojnë treguesit e ekonomisë shqiptare. Për Ardian Civicin, remitancat e emigranteve, po reflektojnë rënie, e cila megjithatë duket e përmbajtur dhe jo me nivele të larta, siç ishte menduar fillimisht se do të "goditeshin" nga efektet negative të krizës financiare globale. Nga ana tjetër, shpjegon eksperti Civici, referuar një treguesi që përmend Banka e Shqipërisë në të dhënat e saj të fundit, është edhe ndikimi i investimeve të huaja direkte, duke konstatuar se ato arritën në nivelin prej 197 milionë euro gjatë tremujorit të parë të këtij viti. "Tregues ky i cili pritet të njohë rritje në pjesën e mbetur të vitit, pas privatizimeve të rëndësishme strategjike duke "kompensuar" efektin remittance në ekonomi", shprehet ai. (Civicin A, 2018)

3.1.2 Situata ne vitet 2015-2016

- 2015

Në vitin 2015, numri i shqiptarëve që kërkuan azil në shtetet e BE-së arriti në 67 mijë persona. Më pas ai ka rënë ndjeshëm, por përseri shqiptarët renditen të parët në kërkesat për azil sidomos në Gjermani e Francë.

Qendra Kërkimore Ndërkombëtare ka publikuar të dhëna për remitancat e emigrantëve shqiptarë nga 16 vende për 2015, ku rezulton se shuma e dërguar prej tyre është mbi 1 miliardë dollarë. Shifër kjo, vetëm nga 16 vende të botës, dhe remitanca të dërguara në rrugë zyrtare. Prej tyre, nga Greqia 480,000,000 \$, Italia 393,000,000 \$, SHBA 81,000,000 \$.
- 2016

Dërgesat e emigrantëve pësuan rënie për të dytin tremujor radhazi. Sipas të dhënave nga Banka e Shqipërisë, të ardhurat prej emigrantëve në tremujorin e dytë të vitit prekën vlerën e 154

milione euro, 5% më pak krahasuar me të njëjtën periudhë të një viti më parë. Ky është tremujori i tretë radhazi që dërgesat e emigrantëve bien me bazë vjetore. Për të gjithë 6-mujorin e parë të vitit, remitancat kishin vlerën e 282 milionë eurove, 7.2% më pak krahasuar me gjysmën e parë të vitit të kaluar.

Në analizën afatgjatë, remitancat kanë nisur një tendencë rënëse, fenomen ky i natyrshëm, që lidhet me shkëputjen graduale të lidhjeve mes emigrantëve që kanë ndërtuar jetën e tyre jashtë Shqipërisë. Research Center, një njësi kërkimore me qendër në Shtetet e Bashkuara të Amerikës, ka publikuar hartën globale të remitancave për vitin 2016, ku përfshihet edhe Shqipëria. Sipas raportit, rreth 1 miliardë dollarë remitanca u derguan ne Shqipëri nga shtetet e tjera në vitin 2016.

Remitancat, sqaron raporti, janë fonde, ose asete të tjera, që migrantët dërgojnë në shtëpitë e tyre. Të dhënat raportohen nga Banka Botërore dhe përfshijnë remitancat që dërgohen nga kanale bankare, si psh banka dhe biznese të tjera që transferojnë paratë.

Shteti, nga i cili ne marrim më shumë remitanca, është Greqia me 463 milionë dollarë. Ky është dhe vendi që ka numrin më të madh të emigrantëve. Në vend të dytë është një tjetër shtet fqinj, Italia, me 382 milionë dollarë. Në të dy shtetet vlerësohet se jetojnë e punojnë mbi 1 milionë emigrantë. Nga këto dy vende kanë ardhur mbi 80% e remitancave në total. Në vend të tretë janë Shtetet e Bashkuara me 77 milionë dollarë dhe më pas renditet Gjermania me 37 milionë dollarë. Nga dy vendet fqinje, Maqedoni dhe Mal i Zi vijnë përkatësisht 19 dhe 15 milionë dollarë. Nga Mbretëria e Bashkuar dhe Kanadaja emigrantët sjellin përkatësisht 14 dhe 11 milionë dollarë. Remitancat hyrëse në Shqipëri, sipas shteteve, për vitin 2016: Greqia \$463,000,000, Italia \$382,000,000, SHBA \$77,000,000, Gjermania \$37,000,000, Maqedonia \$19,000,000.

3.1.3 Situata ne vitet 2017-2018

- 2017

Paratë e emigrantëve, të cilët punojnë jashtë vendit dhe kanë sjellë tek të afërmit e tyre në fshatrat dhe qytetet shqiptare në vitin 2017 kanë shënuar rritje të lehtë në krahasim me një vit më parë. Sipas statistikave të Bankës së Shqipërisë, prurjet e emigrantëve për periudhën janar-

qershor ishin 298 milionë euro, me një rritje të lehtë prej 3% në krahasim me gjashtëmujorin e parë të 2016-s

Në fund të vitit 2017, sipas Bankës Botërore, dërgesat e emigrantëve shqiptarë për familjet e tyre llogaritehin në vlerën 1 miliard e 382 milionë dollarë amerikanë. Krahasuar me vitin 2016 ka një rritje në masën 5.8 %. Por në dy vitet e fundit 2016 dhe 2017, remitancat në ekonominë shqiptare kanë filluar të rriten sërish krahasuar me vlerën e viti 2015. Sipas databazës së BB në vitin 2017 kemi 76 milionë dollarë më shumë remitanca hyrëse në Shqipëri se në vitin 2016.

Sipas Bankës Botërore, në fund të vitit 2017, remitancat globale, që përfshijnë edhe vendet e zhvilluara, u rritën me 4%, duke arritur 596 miliard dollarë. Open Data Albania ka hulumtuar edhe origjinën prej nga vijnë këto dërgesa në para për vitin 2017, duke identifikuar vendet nga ka më shumë hyrje remitanca. Vendet kryesore nga e kanë origjinën dërgesat e emigrantëve shqiptarë janë Greqia 44% e totalit, Italia 36.3%, Shtetet e Bashkuara të Amerikës 7.4%, etj.

Të dhënat tregojnë se pesha e vendeve të origjinës në fluksin e remitancave në Shqipëri ka mbetur thuajse konstante gjatë katër viteve të fundit, ku Greqia vazhdon të mbetet burimi kryesor, ndërsa Italia vjen në vendin e dytë. Banka Botërore analizon se rimëkëmbja në fluksin e remitancave po nxitej nga një rritje relativisht më e fortë në Bashkimin Evropian, në Federatën Ruse dhe Shtetet e Bashkuara.

- 2018

Ndërkohë, emigrantët shqiptarë kanë sjellë në tre muajt e parë të këtij viti 147 milionë euro të ardhura pranë familjeve të tyre. Këtë herë janë të dhënat e Bankës së Shqipërisë, të cilat tregojnë se, krahasuar me të njëjtën periudhë të një viti më parë, ka pasur një rritje të ndjeshme të remitancave, me 8%, ose 12 milionë euro më shumë. Këto të ardhura përdoren kryesisht për blerje ushqimesh dhe veshje.

Sipas të dhënave të Bankës së Shqipërisë, remitancat u rritën në këtë periudhë në vlerën e 147 milionë euro, niveli më i lartë i dërgesave që nga tremujori i parë 2013, ndërsa trendi i zgjerimit është përshpejtuar në fillim të këtij viti. Remitancat vijojnë të jenë një burim i rëndësishëm i hyrjes së valutës në vendin tonë. Në vijim të përmirësimit të ekonomisë globale, Banka Botërore raporton se në vitin 2018 remitancat në vendet në zhvillim me të ardhura të ulëta

në të mesme do të kishin një rritje modeste prej 3.5 për qind, duke arritur në 466 miliard dollarë; ndërsa remitancat globale do të rriteshin me 3.4 për qind, duke shkuar në 616 miliard dollarë.

Në gjashtë muajt e parë të 2018-s, emigrantët sollën në shtëpi 331 milionë euro, me një rritje prej 11% në krahasim me të njëjtën periudhë të një viti më parë. Ky ishte niveli më i lartë në 6 vjet, që prej vitit 2012. Të ardhurat e shqiptarëve nga puna jashtë vendit përfshijnë të ardhurat nga punësimi sezonal i shqiptarëve jashtë vendit ose nga puna në formën e shërbimeve (outsourcing) që shqiptarët kryejnë për subjekte që ndodhen jashtë Shqipërisë. Këto të ardhura po bëhen një burim gjithnjë e më i rëndësishëm për ekonominë shqiptare.

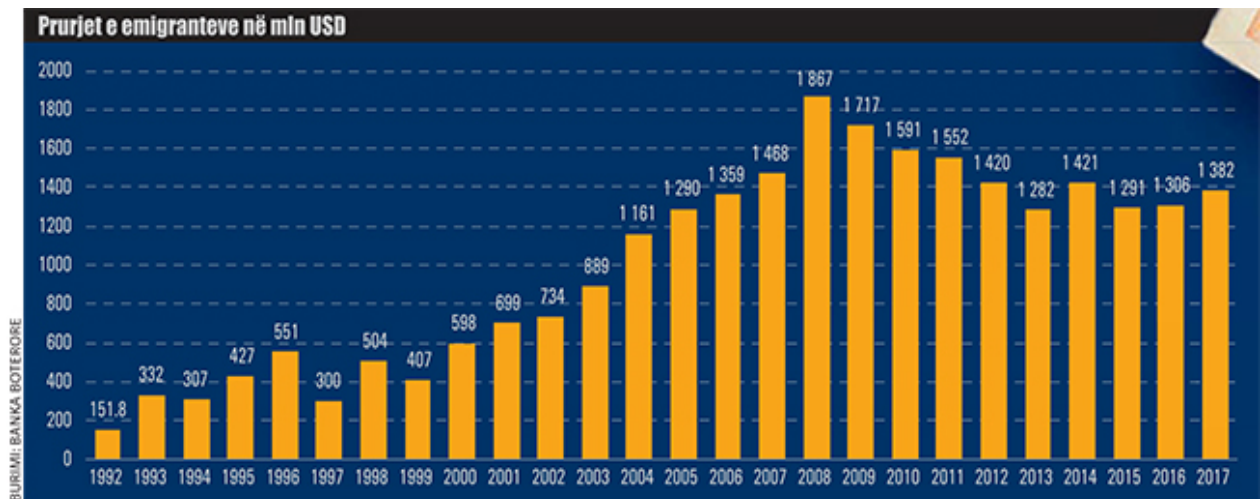
Shifrat tregojnë se të ardhurat nga jashtë tashmë nuk lidhen vetëm me remitancat dhe emigracionin e përhershëm. Shqiptarët po kërkojnë mundësi punësimi jashtë qoftë në mënyrë të përkohshme apo edhe duke punuar nga Shqipëria. Për një ekonomi me një bilanc tregtar deficitar, si ajo shqiptare, gjetja e mënyrave për të ngushtuar këtë deficit ngelet e rëndësishme. Deri tani, format kryesore që e kanë ngushtuar deficitin e llogarisë korrente kanë qenë remitancat, turizmi, sektori fason dhe eksportet e shërbimeve në përgjithësi.

Falë valës së dytë të emigrimit, remitancat kanë nisur një fazë të re rritëse, por sidoqoftë janë larg niveleve maksimale që patën arritur në mesin e viteve 2000. Sipas të dhënave tregohet se remitancat në Shqipëri ishin rreth 1.45 miliardë dollarë në 2018-ën.

3.2 Ecuria e remitancave për vitet 1992-2017

Në 25 vite, emigrantët sollën në ekonominë shqiptare 26 miliardë dollarë. Kontributi i emigrantëve në ekonominë shqiptare ka qenë i rëndësishëm për më shumë se dy dekada. Që nga viti 1992, kur nisën flukset e para të prurjeve të emigrantëve, deri në fund të 2017-s, janë futur në ekonominë shqiptare 26 miliardë dollarë në formën remitancave.

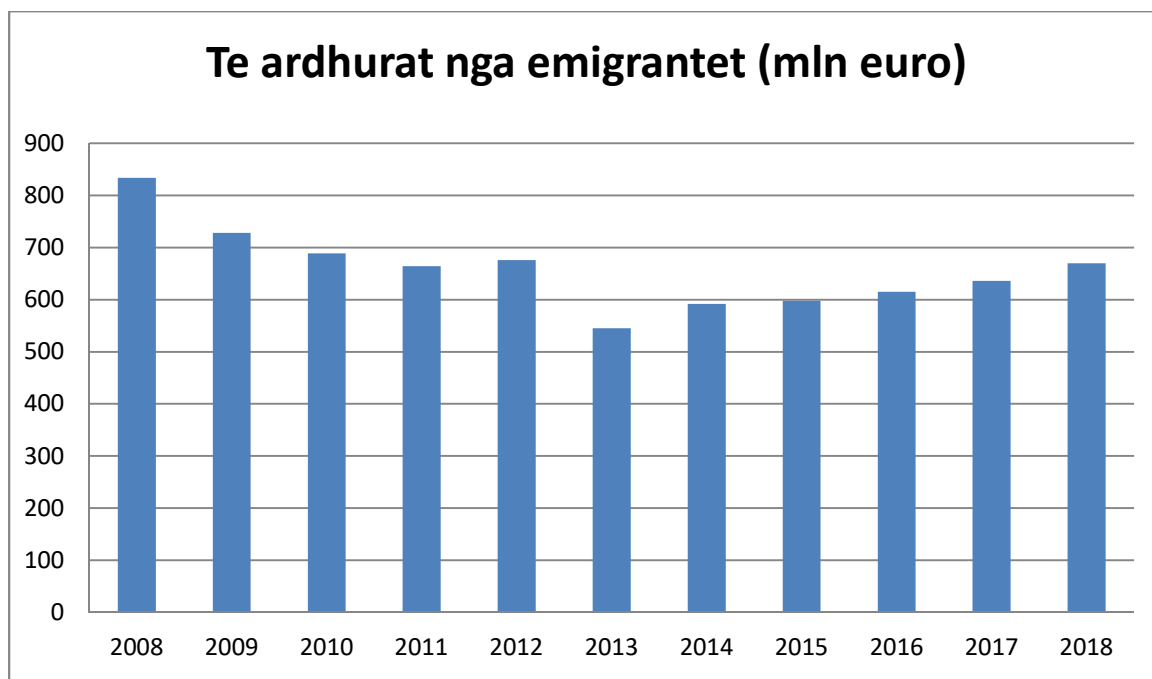
Viti i cili ka sjelle një prurje me të lartë ka qenë viti 2008, për shkak të tërheqjes dhe transferimit të fondeve monetare në bankat e Shqipërisë.

Burimi: Banka Boterore

3.2.1 Ecuria e remitancave gjatë 10 viteve të fundit 2008-2018

Në grafikun me poshtë do të shohim si kanë ndryshuar të ardhurat nga emigrantët përgjatë një periudhe 10-vjecare. Nga grafiku vëmë re një trend rënës, ku kulmin e ka arritur në vitin 2013 dhe me pas një trend rritës, sic edhe e shohim grafiku ka marrë një formë të lugët.

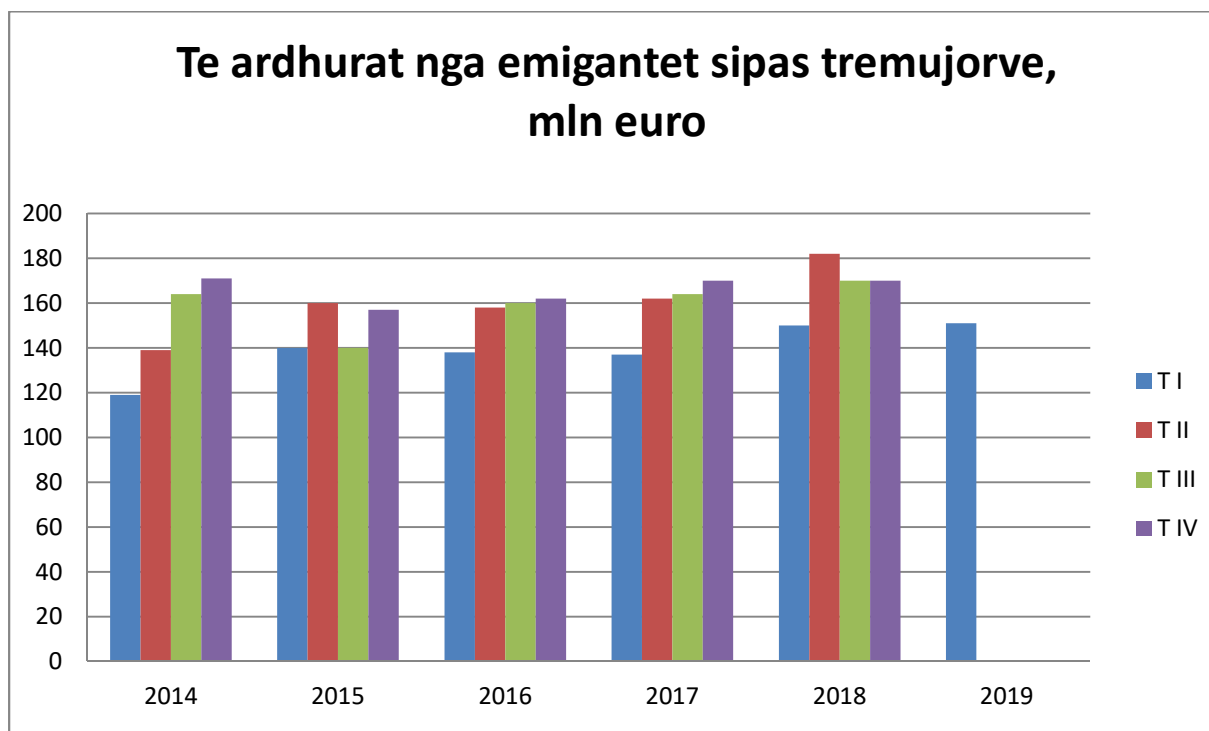

Burimi: Financat Vendore

Në këto 10 vite sasia e remitançave ka ndryshuar shumë. Në vitet 2008-2009 sasia e tyre ishte më e madhe, mbi 400 milion euro, ndërsa ka filluar të ulet në vitet 2010 dhe në 2013 është dhe rënia më e madhe në këto 10 vite, rreth 200 milion euro pra 2 herë më pak. Në vitet në vazhdim remitancat rriten, por me sasi të vogla deri në vitin 2018 ku është dhe niveli më i lartë për këto vite, rreth 300 milion euro.

3.2.2 Ecuria e remitançave sipas tremujorëve

Në këto 10 vite sasia e remitançave ka ndryshuar shumë. Në vitet 2008-2009 sasia e tyre ishte më e madhe, mbi 400 milion euro, ndërsa ka filluar të ulet në vitet 2010 dhe në 2013, ku është dhe rënia më e madhe në këto 10 vite, rreth 200 milion euro pra 2 herë më pak. Në vitet në vazhdim remitancat rriten por me sasi të vogla deri në vitin 2018, ku është dhe niveli më i lartë për këto vite, rreth 300 milion euro.

Burimi: Banka e Shqiperise

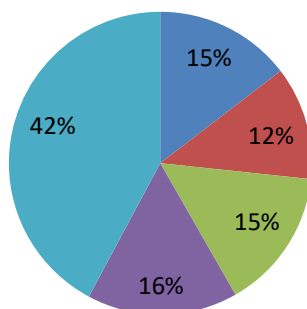
Remitancat dalëse

Veç remitancave hyrëse, janë edhe remitancat dalëse, dërgesa parash nga Shqipëria në drejtim të një vendi tjetër. Jemi ne që po u dërgojmë para emigrantëve. Pra emigrantët tërheqin para nga familjarët e tyre, për të siguruar qendrimin në vendet ku jetojnë, që janë kapur nga kriza. Zëri “transferta nga emigrantët, dalëse”, ka qenë zero deri në vitin 2010, ndërsa më pas, kanë filluar të shihen daljet e para të transfertave nga vendi. Remitancat dalëse në vitin 2016 në total ishin 185 milionë euro, ku kryeson Serbia me 75 milionë euro e ndjekur nga Kroacia me 31 milionë euro. Këto të dhëna për transfertat dalëse janë shumë më të mëdha se ato që raporton Banka e Shqipërisë.

Në vitin 2017 vlera e remitancave dalëse, dërgesa pa kundërshtpërblim nga vendi ynë drejt një vendi tjetër, sipas Bankës Botërore shënoi vlerën 199 milionë dollarë. Remitancat dalëse janë sa 14.3% e remitancave hyrëse. Vendi kryesor që përfiton dërgesa nga Shqipëria është Serbia. Nga Shqipëria drejt Serbisë për vitin 2017 janë dërguar 84 milionë dollarë transferta pa kundërshtpërblim. Kjo vlerë është sa 42.2 % e totalit të remitancave që kanë dalë nga Shqipëria. Në vendin e dytë vjen Kroacia me 32 milionë dollarë, ose 16 % e totalit dhe më pas Bosnja e Greqia përkatësisht me 15 dhe 12 % të totalit. Sipas databazës së BB, në vitin 2017 kemi 14 milionë dollarë më shumë remitanca dalëse në vendet e tjera krahasuar me vitin 2016.

Remitancat dalese ne milione dollare 2017

■ Te tjera ■ Greqia ■ Bosnja ■ Kroacia ■ Serbia

Burimi :Banka Boterore

3.3 Roli i remitancave ne zhvillimin ekonomik dhe social

Emigracioni është një nga faktorët kryesorë me ndikim të drejtpërdrejtë në zhvillimin ekonomik e social të Shqipërisë në 23 vitet e fundit. Ashtu si në vendet e tjera të Ballkanit Perëndimor, edhe në Shqipëri, remitancat kanë luajtur një rol të rëndësishëm për zhvillimin ekonomik-social të vendit. Gjatë viteve të tranzicionit, në Shqipëri dërgesat e parave të emigrantëve kanë pasur një ndër kontributet kryesore në gjallërimin e ekonomive familjare, por edhe në sektorë të ndryshëm të jetës së vendit.

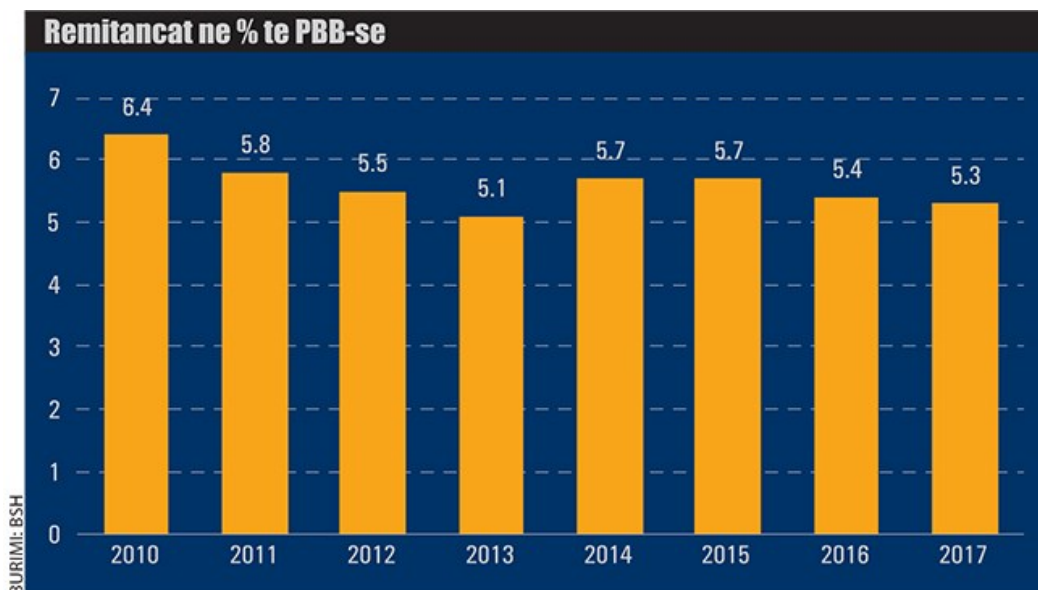
Emigracioni ndoshta është plaga më e pashërueshme e shoqërisë shqiptare, por përveç kostove që krijohen nga rrudhja e kapitalit njerëzor, emigrantët janë shndërruar në kontribuesit më të mëdhenj në ekonominë tonë, nëpërmjet dërgesave të rregullta pranë familjeve.

Remitancat kanë luajtur dhe ende vijojnë të luajnë një rol shumë të rëndësishëm në ekonominë e vendit tonë. Ato gjithashtu kontribuojnë në ruajtjen e stabilitetit social të vendeve, që kanë të ardhura nga remitancat. Prurjet e remitancave kanë peshën e vet si në nivel vendor, rajonal, po ashtu edhe në atë global.

3.4 Ndikimi i remitancave ne produktin e brendshem bruto PBB.

Përgjatë 28 viteve të fundit, që nga rënia e diktaturës, Shqipëria po përjeton cikle të rregullta të emigracionit dhe të njëjtën rrugë kanë ndjekur edhe remitancat. Që nga viti 1992, kur nisën prurjet e para, deri më 2017, sipas të dhënave zyrtare të Bankës Botërore, emigrantët shqiptarë kanë sjellë në ekonominë shqiptare 26 miliardë dollarë. Kontributi i tyre vjetor përllogaritet në rreth 8-9% të PBB-së në 10 vitet e fundit.

Shifrat tregojnë rëndësinë e remitancave për vendet me të ardhura të ulëta dhe të mesme të hyra që kontribuojnë në mënyrë të konsiderueshme në PBB-të e vendeve në zhvillim dhe përbëjnë 75% të remitancave gjithsej në mbarë botën. Remitancat përbëjnë një nga të hyrat kryesore financiare në vendet në zhvillim.

Burmi: Banka e Shqiperise

Nga ana tjetër, sa i përket kontributit të remitancave, për vitin 2015, sipas Bankës Botërore, remitancat përbëjnë 9,1 % të PBB-së. Në Shqipëri, dërgesat e parave të emigrantëve janë përdorur kryesisht si mjet konsumi dhe mbijetese ekonomike.

Sipas të dhënave zyrtare të Institutit të Statistikave, Produkti i Brendshëm Bruto (PBB) në tremujorin e parë të vitit 2016 vlerësohet me rritje prej 2,96 % kundrejt tremujorit të parë të vitit 2015. Kontributin kryesor në këtë rritje e kanë dhënë degët e ekonomisë, si tregti dhe hotele, si dhe restorante dhe transporti.

Prurjet e emigrantëve janë një zë i rëndësishëm në statistikat e bilancit të pagesave të Shqipërisë. Gjatë periudhës 2008-2017, raporti i remitancave ndaj PBB-së ishte mesatarisht 9.1%. Banka e Shqipërisë vlerëson se gjatë periudhës analizuese (2010-2017), remitancat kanë kontribuar në rreth 5.6% në nivelin e PBB-së së Shqipërisë. Nga ana tjetër, vlerësimet tregojnë se madhësia e këtij kontributi ka qenë paksa në rënie nga 5.8% në vitin 2010, në rreth 5.3% në 2017. Megjithatë, kontributet e remitancave erdhën në rritje vitet e fundit, krahasuar me performancën gjatë 2010-2013 (Banka e Shqiperise, 2012). Të dhënat për vitin 2017, tregojnë se persa i përket remitancave dhe peshës që zënë në ekonomi, me një normë në 10.6% të Prodhimit të Brendshëm Bruto të vendit, Shqipëria mban vendin e 8-të më të lartë në Europë. Ndërsa në vitin 2018 remitancat janë sa 9.6% e PBB në Shqipëri, sipas të dhënave të Bankës Botërore për flukset e remitancave dhe migracionit në nivel global.

3.5 Remitancat dhe rëndësia e tyre në familje.

Remitancat që marrin familjet e vendeve të ndryshme luajnë rol të rëndësishëm në gjendjen ekonomike dhe sociale të tyre.

Përfituesit kryesorë të remitancave janë familjarët dhe të afërmit e emigrantëve në Shqipëri. Remitancat janë një burim i rëndësishëm (dhe në shumë raste i vetëm) i të ardhurave për një numër të madh familjesh në Shqipëri, të cilat janë edhe përfituesit kryesorë të këtyre fondeve.

Në disa familje, remitancat janë burimi i vetëm i të ardhurave të tyre dhe ndikojnë dukshëm në standardin e jetesës, ndërsa pa këto të ardhura, për disa familje do të ishte shumë më vështirë se sa tani. Remitancat ndikojnë përmes indikatorit financiar, konkretisht pakësimit të varfërisë është indikatori më i rëndësishëm, që ul ndjeshmërinë e pranuesve të remitancave. Studime të ndryshme tregojnë se remitancat (prurjet monetare të emigrantëve) kanë qenë nxitësi kryesor për zbutjen e varfërisë, gjithashtu me përvojën e tyre kanë ndihmuar në zhvillimin e aftësive të familjarëve nëpërmjet investimeve në shkollimin dhe në kurimin e tyre. Dërgesat e emigrantëve kanë qenë një burim i rëndësishëm si për të ardhurat dhe për financimin e konsumit dhe janë elementë thelbësor në kursimet familjare.

Pjesa më e madhe e emigrantëve i dërgojnë paratë nga vendet ku qëndrojnë për të plotësuar nevojat e familjeve të tyre kryesisht për konsum, investime në ekonomitë familjare, investime në vend duke pasur kështu ndikim të drejtpërdrejtë për zhvillimin social dhe në ekonomitë familjare, janë përdorur për investime në vendlindje apo edhe ndërtimin apo blerjen e shtëpive, blerje pasurish të patundshme. Rreth 25% e familjeve shqiptare varen në mënyrë të drejtpërdrejtë nga remitancat, pra nga mbështetja që ju dërgohet në mënyrë të rregullt prej të afërmeve të tyre në emigracion, për të kuptuar rëndësinë dhe rolin e padiskutueshëm të tyre në ekonominë e vendit në periudhën e tranzicionit. Gati gjysma e financimeve janë përdorur për financimin e jetesës së përditshme, veçanërisht për blerjen e ushqimeve, ndërsa pjesa tjetër shpërndahet në mënyrë proporcionale për arsim, kurim, rikonstruksione shtëpie etj.

Banka e Shqipërisë vlerësoi në një studim të posaçëm për remitancat, se ato kanë pasur efekte absolute në mirëqenien dhe ndikim në ekuilibrat makroekonomikë. Prandaj, efektet e

mundshme makroekonomike të remitancave pasqyrojnë strukturën e konsumit të familjeve shqiptare. Banka e Shqipërisë ka gjetur se dërgesat e emigrantëve kanë mbuluar financimin e konsumit të familjeve për nevojat bazë, si ushqim, kujdes shëndetësor, arsim, etj.

Elton Çollaku, Drejtor Ekzekutiv i Unionit Financiar në Shqipëri, shprehet se 25% e familjeve në Shqipëri kanë varësi direkte nga remitancat. Duke zgjidhur problemet ekonomike personale në vendin pritës, kontributi i tyre vlen si mbështetje për familjet dhe të afërmit e tyre në vendlindje, të ardhura që gjenerojnë dhe sektorë të ndryshëm të ekonomisë shqiptare. Remitancat kanë qenë dhe mbeten burimi i vetëm i të ardhurave për shumë e shumë familje në nevojë. Rënia drastike e tyre ul ndjeshëm konsumin duke thelluar më shumë varfërinë deri në kufijtë e ekstremes, pra, nxjerr në pah shumë probleme sociale, si dhe një rritje të krimit në familje dhe shoqëri. Këto të ardhura këtyre familjeve i kanë ndihmuar t'i tejkalojnë pasojat e krizës, kanë zvogëluar dallimet sociale dhe njëherësh kanë amortizuar thellimin e varfërisë. Më të përfshirë në konsumimin e remitancave janë familjet nga vendet rurale. Familjet, që pranojnë 2 mijë euro në vit nga remitancat, kanë më pak gjasa të hyjnë në grupin e të varfërve. Këto familje po ashtu kanë gjasa më të mëdha për të filluar edhe bizneset e veta”, thotë Marian Petrevski.

Kukësi dhe Dibra kanë varësi më të lartë ndaj dërgesave të emigrantëve. Kukësi dhe Dibra janë dy qarqet ku familjet kanë si bazë të ardhurash remitancat. Remitancat kanë një peshë kryesore në të ardhurat e familjeve sidomos në disa zona. Të dhënat tregojnë se Kukësi dhe Dibra janë qarqet ku remitancat zënë relativisht 15-19% të totalit të të ardhurave të familjeve. Qarku i Kukësit ka shkallën më të lartë të varfërisë në nivelin 22.5% dhe të ardhurat nga remitancat ndikojnë pozitivisht në reduktimin e varfërisë në këtë qark.

Ndikimi i prurjeve në Shqipëri është i rëndësishëm, sepse ato përbëjnë një burim shtesë të të ardhurave për familjet që janë përfituese të tyre. Një studim i Bankës Botërore vlerëson se remitancat përfaqësojnë rreth 13% të buxhetit vjetor të familjeve në Shqipëri. Por rëndësia e remitancave nuk është vetëm në rrafshin e familjeve, shumica e të cilave jetojnë në zonat rurale. Rreth 3,500 familje kuksiane emigruan drejt vendeve të BE-së në vitin 2015. Sipas të dhënave nga Drejtoria e Shërbimit Social, 6,000 individë mes tyre, ishin të papunë.

“Faktori kryesor ka qenë ekonomia e tyre shumë e ulët dhe papunësia. Nuk ka qenë dëshira e tyre që të rikthehen. Kemi probleme me riintegrimin e tyre”, thotë Jonida Halilaj, këshilluese në Qendrën e Informimit. Anketa e Buxhetit të Ekonomive Familjare (INSTAT, 2016) tregoi se në Kukës dhe Dibër, remitancat përbëjnë rreth 15-19% të të ardhurave totale të familjes. Në të njëjtën kohë, këto dy qytete, krahasuar me qytetet e tjera, tregojnë përqendrimin më të lartë të familjeve që pranojnë remitanca në total, përkatësisht 37% dhe 17%. Duke iu referuar Anketës së Matjes së Standardeve të Jetesës (INSTAT, 2012), Kukësi ka shkallën më të lartë të varfërisë, e vlerësuar në 22.5%.

Kështu që remitancat e emigrantëve japin kontributin e tyre pozitiv në reduktimin e varfërisë në këtë qytet. Pjesa më e madhe e remitancave të përdorura për konsum tregon se qëllimi parësor i tyre është plotësimi i nevojave bazë. Studime të shumta për ekonominë e remitancave pranojnë se herët a vonë, këto flukse monetare do të bien. Por që efekti pozitiv i tyre të jetë më i gjatë, prioriteti qëndron në kanalizimin e tyre drejt investimeve. Në Shqipëri, shumica e remitancave transferohen në rrugë jozyrtare.

3.6 Efektet e pa dëshiruara të remitancave.

Efekte të padëshiruara të remitancave janë rritja e çmimeve dhe inflacionit. Emigrantët ekonomikë nuk vijnë nga familjet më të varfëra në vendet e tyre. Më të varfërit në pjesën më të madhe të rasteve nuk janë në gjendje të paguajnë shpenzimet e udhëtimit për të shkuar jashtë vendit. Madje ata vuajnë nga disa pasoja të remitancave:

- Transfertat nga emigrantët shkaktojnë rritjen e çmimeve, dhe si pasojë të inflacionit. Kështu për shembull shumë emigrantë investojnë për blerjen e një shtëpie në atdhe. Në këtë mënyrë çmimet për truallin dhe për ndërtimin rriten dhe më pas blerjen e një banese mund t'ia lejojnë vetes vetëm ata që kanë të afërm jashtë dhe që marrin prej tyre rregullisht para.

- Në disa vende remitancat nga diaspora janë kthyer në një nga faktorët kryesorë të ekonomisë. "Por për ekonominë mund të jetë e rrezikshme nëse importohet gjithnjë më shumë nga sa mund të prodhojë vetë vendi", paralajmëron Thomas Liebig nga OECD. Në rastin më të mirë, problemi zgjidhet me kohë, me rritjen e zhvillimin ekonomik në vendet e origjinës. Një shembull për këtë është rasti i Turqisë: Shembulli Gjermani - Turqi e tregon këtë mjaft mirë. Para 50 vjetësh, kur filloi migracioni i punës, transfertat e parave nga Gjermania ishin një faktor i

rëndësishëm ekonomik. Por pak nga pak ndikimi i tyre u bë gjithnjë e më i vogël, dhe sot ato nuk luajnë thujse asnjë rol në ekonominë turke.

Në përgjithësi transfertat private të parave nga jashtë nuk kanë qëllim nxitjen e zhvillimit ekonomik të një vendi. Këtë funksion e kanë para së gjithash investimet direkte dhe ndihma për zhvillim. Sipas Bankës Botërore remitancat duhet të luajnë atë rol që kanë pasur gjithnjë: ndihmë direkte nga njerëzit për njerëzit. Modelet e emigracionit ka mundësi të ndryshojnë me progresin teknologjik dhe më pas ndërlidhja kufitare dhe konkurrenca për punë me cilësi të lartë do të bëhen më intensive. Këto ndryshime duhet të ndihmojnë emigrantët dhe jomigrantët të përballen me rritjen e pashmangshme të fleksibilitetit në tregjet e punës si; rritja e sigurimit të të ardhurave për punëtorët dhe integrimin më të mirë të migrantëve në vendet pritëse. Kështu thekson raporti i fundit i Bankës Botërore rreth migracionit dhe lëvizjeve të popullsisë në vendet e Europës Lindore dhe atyre Aziatike. Përparimi teknologjik, globalizimi i prodhimit dhe punës, kanë kontribuar në rritjen e ankthit publik, teksa numri i azilkërkuesve dhe emigrantëve pa dokumente në rajon u rrit, duke ngritur shqetësime rreth emigracionit në përgjithësi, - nënvizon raporti.

- Hyrjet e mëdha të remitancave mund të rezultojnë në vlerësimin real të kursit të këmbimit, si dhe paga më të larta të rezervës dhe nxitje e ulët për të punuar.

- Shkalla e lartë e emigrimit në disa vende të ECA ka përkeqësuar rënien e popullsisë dhe plakjen, si dhe mund të ketë zvogëluar numrin e punëtorëve të kualifikuar. Pas zgjerimit të BE-së, kryesisht njerëz të rinj dhe të aftë u larguan nga vendet e Evropës Qendrore, shumica e tyre për në Evropën Perëndimore. Emigracioni i tyre përshpejton rënien e numrit të popullsisë, në disa vende ECA dhe mund të kenë ngadalësuar rritjen ekonomike, sikurse ka pohuar edhe FMN në 2016.

- Emigrimi i punëtorëve të kualifikuar, veçanërisht punonjës të specializuar në shërbimet publike kritike që ofrohen kryesisht në vend (shëndetësia, arsimi), mund të ulë produktivitetin dhe mirëqenien. Megjithatë, mundësia për të emigruar mund të rrisë gjithashtu stimujt për blerjen e kapitalit njerëzor.

- Migrimi ndërkombëtar i prindërve mund të ketë efekte pozitive dhe negative për fëmijët që lënë pas. Remitancat mund t'u lejojnë fëmijëve të kenë më tepër mundësi për shkollim, për kujdesin shëndetësor dhe strehim më të mirë, si dhe për të rritur konsumin. Megjithatë, mund të

ketë edhe efekte të dëmshme të zhvillimit social dhe psikologjik të fëmijëve të lënë pas. Fëmijët gjithashtu mund të kenë nevojë të shpenzojnë më shumë kohë, duke ndihmuar familjen, pasi largohet një anëtar i familjes. Efektet negative duket të jenë më të mëdha, kur të dy prindërit largohen dhe fëmijët rriten nga gjyshërit e tyre ose nga të afërmit e tjerë. Rezultatet mbi ndikimin e edukimit në vendet e ECA janë të ndryshme, raporti tregon se ka një ndikim negativ afatgjatë të gjetur në ndjekjen e shkollës së fëmijëve të lënë nga prindërit në Shqipëri. Sipas të dhënave zyrtare në vitin 2017 kanë hyrë në Shqipëri 637 mln euro nga 547 mln në vitin 2013 prej emigrantëve shqiptarë që jetojnë dhe punojnë jashtë kufijve. Por përveç të mirave që ky fluks parash sjellë për familjet, kryesisht në nevojë, shoqërohet me një sërë problematikash në lidhje me ekonominë në tërësi.

- Qeverisja e migracionit dhe planin e veprimit duke parashikuar një seri masash. Problematikat që evidenton strategjia lidhen me varësinë e mundshme që krijojnë dërgesat e emigrantëve dhe mund t'i bëjë disa familje gjithnjë e më vulnerabël, pasi një përqindje e konsiderueshme e remitancave përdoret për konsum. Prandaj thekson dokumenti i qeverisë, është thelbësore që të vazhdohet me zgjerimin dhe përmirësimin e kërkimit për mbledhjen e të dhënave për remitancat dhe analizimin e tyre në mënyrë që politikat e reja të orientohen tek transferimi i remitancave dhe përdorimi produktiv/investimi. Por në një kohë kur, sipas Bankës Botërore, gjysma e shqiptarëve jeton me më pak se 5,5 dollarë në ditë (Shqipëria renditet e para në rajon si vendi me nivelin më të lartë të varfërisë relative, me diferencë të madhe nga vendet e tjera fqinje dhe me ekonomi të ngjashme, në Serbi, që është vendi i dytë më i varfër, pjesa e popullsisë që jeton me më pak se 5.5 dollarë në ditë është 22.4 për qind, ndërsa në Malin e Zi shifra është vetëm 4.4 për qind) si mund ti investojnë këto familje paratë e bukës?

Banka Botërore në raportin më të fundit të saj vëren se, Shqipëria do të vazhdojë të mbetet vendi më i varfër i Ballkanit edhe në vitet e ardhshme, edhe pse varfëria relative pritet të vijë në rënie. Në këtë situatë, ndikimi i remitancave tek të ardhurat e familjeve në Shqipëri është i rëndësishëm. Banka Botërore ka vlerësuar gjithashtu, se remitancat përfaqësojnë rreth 13% të buxhetit vjetor të familjeve në Shqipëri dhe një pjesë e konsiderueshme e remitancave është e destinuar për familjet që jetojnë në zonat rurale.

KAPITULLI IV

NDIKIMI I REMITANCAVE NE TREGUES TE TJERE EKONOMIKE

4.1 Lidhja e remitancave me tregues te tjerë të ekonomisë.

Remitancat ndihmojnë në ruajtjen e stabilitetit ekonomik. Sipas studimeve të bëra rezulton se dërgesat e emigrantëve ulin mundësinë e goditjeve makroekonomike. Arsyeja është se niveli i remitancave ka tendencë të rritet nëse vendi ku dërgohen dërgesat gjendet në momente të vështira ekonomike. Në përgjithësi, dërgesat e emigrantëve mund të ndikojnë pozitivisht në ekonomi nëpërmjet disa kanaleve, si, përmes rritjes së kursimeve, rritjes së investimeve, rritjes së konsumit, uljes së papunësisë, uljes së varfërisë dhe rishpërndarjes së të ardhurave, duke ndikuar në këtë mënyrë në rritjen ekonomike. Nëqoftëse remitancat investohen, ato kontribuojnë në rritjen e prodhimit, nëse remitancat konsumohen, ato gjenerojnë efekte pozitive të lidhura me efektin e rritjes së multiplikatorit të konsumit. Remitancat mund të stimulojnë aktivitetin ekonomik të një vendi përmes dyrrugësh: direkt përmes investimeve dhe indirekt përmes konsumit.

Gjithashtu rëndësi vërehet edhe në rastin e kontributit të remitancave në rritjen nominale ekonomike të Shqipërisë. Për shkak të uljes së prurjeve, kontributi ishte negativ në periudhën 2010-2013, mesatarisht -0.3 pikë përqindje, por ai u rrit në vitet e ardhshme. Për periudhën 2014-2017, ndikimi i remitancave në rritjen ekonomike ishte 0.2 pikë përqindjeje, analizon Banka e Shqipërisë. Një kontribut i rëndësishëm është vërejtur në vitin 2014 (0.7 pikë përqindje), dhe një kontribut i vogël në 2015 (0.2 pikë përqindjeje). Norma nominale e rritjes ekonomike në vitin 2014 u raportua në 3.4%, ndërsa kontributi i remitancave llogaritet në rreth 20 pikë përqindje të kësaj norme. Rastet kur remitancat kanë dhënë kontribute negative kanë të bëjnë me periudhat kur flukset kanë treguar një dinamikë rënëse.

4.2 Remitancat dhe Investimet e Huaja

Remitancat dhe Investimet e Huaja janë flukse hyrëse në Bilancin e Pagesave dhe njëkohësisht janë dy tregues të rëndësishëm për ekonominë kombëtare. Investimet e Huaja Direkte (IHD) përfshijnë investimet e individëve dhe institucioneve të huaja në ekonominë shqiptare, në rastin kur investimi e bën investitorin e huaj pronar të më shumë se 10 % të kapitalit të sipërmarrjes në Shqipëri. Remitancat përfaqësojnë transfertat neto pa kundërshtpërblim që hyjnë nga jashtë, në formën e parave të dërguara nga emigrantët shqiptarë.

Para vitit 2008, remitancat ishin më të larta se eksportet dhe investimet e huaja. Për periudhën dhjetëvjeçare nga 2008 deri më 2017 vlera e IHD-vë rezulton gjithmonë më e lartë se sa ajo e Remitancave. Pesha më e lartë e Remitancave ndaj Investimeve të Huaja është shënuar në vitin 2008, kur dërgesat e emigrantëve ishin 97 % e IHD-ve. Në vitin 2010 shënohet një diferencë e lartë mes vlerës së remitancave, si dërgesa të emigrantëve dhe vlerës së investimeve të huaja direkte. Në këtë vit remitancat shënonin 690 milion euro ndërsa IHD ishin në vlerën 789 milion euro. Ky është viti kur remitancat bien nën vlerën e investimeve të huaja direkte. Kjo diferencë në favor të vlerës së investimeve të huaja vjen për shkak të rënies së dërgesave të emigrantëve e njëkohësisht edhe si rrjedhojë e rritjes në vlerë të investimeve të huaja direkte. Në vitin 2012 pesha e remitancave ndaj IHD-ve është luhatur nga 81% deri në 95%, por pas këtij viti ajo ka shënuar një rënie të ndjeshme.

Por nëse në pesëvjeçarin e parë diferenca mes IHD-ve dhe remitancave ka qenë relativisht e vogël, në periudhën 2013-2017 ajo u thellua për shkak të rritjes së investimeve nga njëra anë dhe rënies së Remitancave nga ana tjetër. Diferenca më e lartë shënohet në vitin 2013, ku janë regjistruar njëkohësisht vlera më e lartë historike e Investimeve të Huaja Direkte dhe vlera më e ulët për Remitancat. Në këtë vit Investimet e Huaja Direkte ishin 944.7 milionë euro, ndërsa Remitancat zbritën në 546.8 milionë euro. Shifra e lartë e investimeve gjatë vitit 2013 ka ardhur si pasojë e disa privatizimeve të aseteve publike, ku dominonte shitja e dy hidrocentraleve tek kompania turke e përpunimit të hekurit, Kurum. Fatura e këtij privatizimi ishte 110 milionë euro.

Nga ana tjetër, viti 2013 përbën dhe pikun e krizës për ekonominë e Eurozonës, çka u

materializua me nivelin më të ulët historik të dërgesave nga emigrantët shqiptarë me vetëm 546.8 milionë euro. Pas rekordit të shënuar në vitin 2013, diferenca mes vlerës së IDH-vë dhe remitancave është ngushtuar disi. Por sërish ajo ka mbetur më e lartë se sa në pesëvjeçarin e parë të dekadës. Sipas Bankës së Shqipërisë, investimet e huaja direkte për tremujorin e dytë të 2016 arritën në 240 milionë euro, 22% më shumë krahasuar me të njëjtën periudhë të një viti më parë.

Megjithatë, për 6-mujorin e parë, bilanci i investimeve të huaja direkte është në rënie, me afro 15% krahasuar me të njëjtën periudhë të një viti më parë. Rënia e investimeve të huaja duket të jetë sidomos e lidhur me rënien e çmimeve të lëndëve të para, ç'ka është reflektuar në pak stimuj për investime në industrinë nxjerrëse. Në vitin 2015, investimet ishin kolona kryesore e rritjes ekonomike të vendit dhe një rënie gjatë vitit 2016 do t'i vinte në pikëpyetje projeksionet e rritjes, në kushtet kur konsumi privat mbetej ende i brishtë. Pas vitit 2016 ka patur një rikuperim gradual dhe në vitin 2018 dërgesat e emigrantëve arritën sa 70 % e Investimeve të Huaja Direkte.

4.3 Raporti i remitancave me eksportet dhe kurset e këmbimit.

Dërgesat e emigrantëve janë një burim shumë i rëndësishëm për shumë vende në zhvillim, përfshirë dhe Shqipërinë. Pas eksporteve, ato janë burimi kryesor i financimit të jashtëm si në terma absolute ashtu edhe në peshë relative kundrejt Prodhimit të Brendshëm Bruto. Bazuar në të dhënat e Bankës së Shqipërisë jepen të dhëna mbi raportin se si qëndrojnë Remitancat dhe Eksportet si dy tregues për flukse hyrëse në bilancin kombëtar të pagesave. Remitancat janë dërgesa nga jashtë vendit, ndërsa eksportet përfaqësojnë vlerën e gjithë mallrave/shërbimeve të shitura/kryera jashtë vendit.

Në periudhën afatmesme dhe afatgjatë, mbështetja në remitanca mund të zvogëlojë stabilitetin makroekonomik dhe konkurrencën e këtyre shteteve. Hyrjet e remitancave kanë një efekt pozitiv të të ardhurave në konsumin e mallrave të tregtueshëm dhe jo të tregtueshëm. Për ekonomitë e vogla të hapura, çmimet e mallrave të tregtueshëm janë dhënë, ndërsa kërkesa agregate në rritje mund të çojë në çmime relative më të larta për mallrat e paluajtshme dhe paga më të larta. Efekte të tilla mund të dekurajojnë lëvizjet e investimeve dhe të punës, në orientim drejt eksportit ose importit. Si rezultat, sektori i jashtëm i ekonomive, duke u mbështetur në remitanca, mund të humbasin konkurrueshmërinë. Përveç kësaj, hyrjet e mëdha të remitancave

mund të rezultojnë në vlerësimin real të kursit të këmbimit, si dhe paga më të larta të rezervës dhe nxitje të ulët për të punuar.

Deri në vitin 2007 remitancat qëndronin në vlerë më të lartë se eksportet duke dëshmuar një ekonomi të dobët prodhuese që bazohej tek dërgesat e shtetasve, pjesë e tregut të punës jashtë vendit. Në vitin 2008 kjo diferencë ndryshoi dhe ky ishte viti i parë në të cilin vlera e mallrave dhe shërbimeve të shitura jashtë vendit qëndronte më lart se vlera e parave që ekonomia vendase përftonte nga dërgesat e emigrantëve. Diferenca u lëkund përsëri në vitin 2009 kur remitancat shënuan një vlerë më të lartë se të ardhurat nga eksporti.

Katër vitet e fundit shënojnë një rritje në vlerë për eksportet duke krijuar edhe një diferencë progresive të eksportit kundrejt remitancave me vlerë pozitive. Gjatë këtyre viteve eksportet janë shumë më të mëdha në vlerë krahasuar me remitancat. Remitancat kanë qëndruar thuajse konstante, ndërsa eksportet janë rritur nga një miliard e njëqind e shtatëdhjetë e dy milion euro në vitin 2010 në një miliard e shtatëqind e tridhjetë e një milion euro në vitin 2013.

Ky krahasim synon të zbardhë trendin e ekonomisë së brendshme dhe kontributin në bilancin e pagesave kombëtare. Nëse në vitin 2002, remitancat ishin sa dyfishi i vlerës së eksporteve në vitin 2013 kjo vlerë e dërgesave të emigrantëve nga jashtë përbën vetëm 30% të vlerës së eksporteve. Ky ndryshim i theksuar e ka bazën tek rritja e vlerës së eksporteve gjatë këtyre viteve.

Në vitin 2013 dërgesat e emigrantëve arrinin vlerën e 497.2 milionë eurove, ndërsa eksportet arrinin vlerën e 1,731.5 milionë euro-ve. Pra, remitancat gjatë këtij viti përbënin 28.71% të vlerës së eksporteve.

Rënia e remitancave po kompensohet nga rritja e eksporteve. Ekspertët e ekonomisë ndajnë mendim të përbashkët, për ndryshimin strukturor që po reflekton ekonomia duke argumentuar se tashmë rënia e remitancave po zëvendësohet nga rritja e eksporteve duke balancuar nivelin e importeve. Anëtar i Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë, Arjan Kadare shpjegon se, në vitin 2013 emigrantët kanë sjellë më pak para në Shqipëri dhe në muajin mars të dhënat e Bankës së Shqipërisë tregojnë se remitancat ishin 51.4 milionë euro, me një rënie të dukshme kundrejt një viti më parë. Dhe kjo, po të kemi parasysh se shteti fqinj, Greqia, ku ndodhet dhe pjesa më e madhe e emigrantëve shqiptarë ishte zhytur në krizë ekonomike dhe një pjesë e konsiderueshme

e tyre, ishin kthyer në atdhe. Ndërkohë, sipas tij, nuk duhet lënë mënjanë as fakti që edhe Italia nuk ishte në një situatë pozitive ekonomike, një vend gjithashtu mikpritës i mijëra emigranteve shqiptarë. Gjatë këtij viti remitancat ranë ndjeshëm për shkak të krizës në Evropë. Përkundër panoramës gri që vinte nga fqinjët, ndryshimi i shifrave në kahun pozitiv lidhej kryesisht me rigjallërimin e eksporteve shqiptare dhe investimeve të huaja, që balanconin treguesit e ekonomisë shqiptare. Ndërsa gjatë viteve 2008-2017, fluksi i remitancave ishte mesatarisht 36.7% e deficitit tregtar në mallra. Në të njëjtën kohë, raporti mesatar i remitancave ndaj eksportit të mallrave ishte 32.6%.

Kurset e këmbimit.

Një ndikim i madh i remitancave është dhe efekti i tyre në llogarinë korrente të bilancit të pagesave. Remitancat ndihmojnë në rritjen e të ardhurave kombëtare, duke siguruar në këtë mënyrë dhe monedhën e huaj për të financuar importet thelbësore në rastin e ndonjë krize. Efektet e dërgesave mbi kursin real të këmbimit valuator, janë ndër efektet më të njohura dhe më të shqyrtuara, megjithatë, ekzistojnë kundërshtime përsa u përket rezultateve të ndryshme të përfutuara.

Rritja e nivelit të remitancave në ekonominë në zhvillim zakonisht ka një efekt të theksuar në rritjen e nivelit të shpenzimeve dhe kjo gjë shkakton rritje të nivelit të përgjithshëm të çmimeve. Në një studim të bërë me një panel prej 54 vendesh në zhvillim, në të cilin ishte përfshirë dhe Shqipëria, Narayan et al. (2011), konkluduan se remitancat krijojnë presione inflacioniste. Studimet në fushën e ndikimit makroekonomik të remitancave janë të ndara midis atyre që janë të orientuara nga ndikimet afatshkurtra, dhe atyre që orientohen nga ndikimet afatgjata.

PERFUNDIME

Emigrimi në vendin tonë ka filluar relativisht vonë në krahasim me vendet e tjera, kjo për shkak të regjimit komunist në të cilin ne ishim. Vitet e para pasi u lejua shumë shqiptare u larguan ku si fillim pati një permirisim të vazhdueshëm të të ardhurave të personave të cilet u larguan dhe të familjarve të tyre. Një numur i lartë emigrantesh u dfrejtuan drejt dy vendeve fqinje Itali dhe Greqi , të cilat perbejne dhe dy burimet kryesore të të ardhurave nga jashtë. Emigracioni ndoshta është plaga më e pashërueshme e shoqërisë shqiptare, por përveç kostove që krijohen nga rrudhja e kapitalit njerëzor, emigrantët janë shndërruar në kontribuesit më të mëdhenj në ekonominë tonë, nëpërmjet dërgesave të rregullta pranë familjeve.

Si pasojë e krizës financiare të nisur në vitet 2007-2008, vlera e remitancave pësoi një tronditje. Përkeqësimi i situatës ekonomike në pjesën më të madhe të Evropës si dhe rritja e normës së papunësisë në gjithë këto vende, bëri që dhe niveli i dërgesave të pësonte një rënie të ndjeshme. Kriza Greke ushtroi një presion të menjhershëm mbi ekonominë tone vitet me të vështira ishin viti 2009 dhe me tej ku vendi jone u përball me një numur të lartë papunesia. Kjo për shkak të varesisë të lartë që kishim në nga emigrimi e kryesisht nga emigrantet që ndodheshin në Greqi. Si fillim u duk se do të ndihmonte në ritjen e konsumit , të investimeve por me vonë pati problem nga ana e administratës shtetërore për të përballuar këtë fluks dhe të ofronte shërbimet e nevojshme. Përveç një demie ekonomike vete ata u përballen me një dem psikologjik dhe social. Përse i përket situatës së remitancave në Shqipëri për vitet 1992-2018, nëpërmjet grafikëve pamë tendencat e ecjes së tyre , përcaktuam rolin që remitancat kanë në ekonominë Shqiptare dhe përdorimin e tyre, mund të arrijmë konkluzionin se remitancat kanë rëndësi të madhe në zhvillimin ekonomik dhe social në vendin tonë. Remitancat ndikojnë përmes indikatorit financiar, konkretisht pakësimi i varfërisë është indikator më i rëndësishëm që ul ndjeshmërinë e pranuesve të remitancave.

Studime të ndryshme tregojnë se remitancat (prurjet monetare të emigrantëve) kanë qenë nxitësi kryesor për zbutjen e varfërisë, gjithashtu me përvojën e tyre kanë ndihmuar në zhvillimin e aftësive të familjarëve nëpërmjet investimeve në shkollimin dhe në kurimin e tyre. Përdorimi në mënyra efektive të tyre dotë sjellë një ndikim më pozitiv mbi treguesit e ndryshëm të ekonomisë. Marrja e masave nga bankat do të sjellë uljen e informalitetit në dërgimin e tyre në Shqipëri.

Por përvec efekteve positive largimi I shqipatre është një fenomen I cili po ndodh në nivele të larta sic dhe po cilesohet si ‘‘ika e trurit’’ fakt që do të sjelle nje ulje të fuqisë punote për vendin tonë ,zhvillim të dobet ekonomik si dhe pasoja të tjera sociale

REFERENCAT

1. Banka e Shqiperise, Analiza Periodike Per sektorin e jashtem, gusht (2016)
https://www.bankofalbania.org/Politika_Monetare/Analiza_periodike/Sektori_i_jashtem/ASJ_T1-2015.html
2. Banka Boterore, Emigrimi, tetor (2017)
3. INSTAT- Instituti i Statistikave Emigrimi shqiptar nder vite (2018)
4. Top Channel Kriza Greke, Maj (2018)
<http://top-channel.tv/ceshtje/kriza-greke/>
5. -Opinion.al Pse kriza greke i ka thyer të gjitha rekordet, mars (2017)
<https://opinion.al/analiza-pse-kriza-greke-i-ka-thyer-te-gjitha-rekordet/>
6. DW, Pasojat e krizës greke në ekonominë rajonale
<https://www.dw.com/sq/pasojat-e-kriz%C3%ABs-greke-n%C3%AB-ekonomin%C3%AB-rajonale/a-15846042>
7. albdreams.net, Pasojat e krizes greke në Shqiperi nentor (2016)
<http://www.albdreams.net/pasojat-e-krizes-greke-ne-shqiperi/>
8. Monitor. al Sa afer krizes greke, maj (2016)
<https://www.monitor.al/sa-afer-krizes-greke-2/>
9. Scan Tv , Kriza Ekonomike maj (2018)
<http://www.scan-tv.com/5-krizat-ekonomike-qe-kaloi-shqiperia-ne-periudhen-1912-2008/>
10. Historiku I krizave maj (2017)
https://www.researchgate.net/publication/277578516_Historiku_i_Krizave_Ekonomike_dhe_Financiare_dhe_Trilema_Politike_e_Ekonomise_Boterore
11. The Balance, Greek Crisis gusht (2017)
<https://www.thebalance.com/what-is-the-greece-debt-crisis-3305525>
12. The Balance, Greek Crisis
<https://www.thebalance.com/what-is-the-greece-debt-crisis-3305525>
13. The Greek Crisis, tetor (2017)
<http://www.greekcrisis.net/>

14. <https://europeangreens.eu/content/overcoming-greek-debt-crisis-and-organizing-future-european-monetary-union>
15. https://en.wikipedia.org/wiki/Greek_government-debt_crisis
16. Social Impact and Policy Responses, gusht (2017)
<https://library.fes.de/pdf-files/id/10314.pdf>
17. Bailey, A. and Boyle, P. 2004. Untying and retying family migration in the New Europe. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 30(2).
18. Kostopoulos, T., 2003. Counting the 'Other': official census and classified statistics in Greece (1830-2001). *Jahrbücher für Geschichte und Kultur Südosteuropas*, 5, pp.55-78.
19. Thanos, Dr. M., 2012. The number of irregular migrants in Greece at the end of 2010 and 2011. *ELIAMEP Briefing Notes*: pp.2,4.
20. Kofman, 2004. Family-related migration. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 30(2), pp.243-262
21. Bank of Albania, 2009. *Economic Bulletin*, 12(3).
22. Banka Botërore, 2010a. *Shqipëria: Programi i Ri për Rritjen- Memorandumi Ekonomik*. Washington D.C., Banka Botërore.
23. Benet, K. and Rene, M. 2012. For Albanians, taste of capitalism turns sour in Greece. [Online] Available at: <http://www.ekathimerini.com>, [Accessed 6 April 2012].
24. de Mello, L., 1997. Foreign direct investment in developing countries and growth: a selective survey. *Journal of Development Studies*, 34, pp.1-34.
25. -de Mello, L., 1999. Foreign direct investment led growth: evidence from timeseries and panel data. *Oxford Economic Papers*, 51, pp.133-51. *Economic View*, 2010. Foreign direct investment in Central and Eastern Europe: a case of boom and bust? [Online] Available at: http://www.pwc.rs/en_RS/rs/publications/assets/FDIinCEE-Final-reportMarch_10.pdf
- 25 Euro Break-Up: Greek Drachma Would Depreciate 60%, PIIGS Down 25% To 35%, *Forbes Magazine*. [Accessed 12 May 2011].
25. FMN, 2010a. *World economic outlook: recovery, risk and rebalancing*. Washington, D.C.: FMN.
27. Klein, M., Aaron, C. and Hadjimichael, B., 2001. Foreign direct investment and poverty Reduction. In: *OECD Conference, New Horizons and Policy Challenges for Foreign Direct*

Investment in the 21st Century, Mexico City, 26-27 November, 2001.

28. Monitor, 2010. Bizneset shqiptare: si po ndikohemi nga kriza greke. Revista MONITOR.

29. Neuhaus, M., 2005. The impact of foreign direct investment on economic growth: an analysis for the transition countries of Central and Eastern Europe. Mannheim University, May 2005.

30. Thanos, Dr. M., 2012. The number of irregular migrants in Greece at the end of 2010 and 2011. ELIAMEP Briefing Notes: pp.2,4.

31. World Bank, 2012. World development indicators: Albania. [Online] Available at: http://data.worldbank.org/country/albania?display=default#cp_wdi. [Accessed 5 July 2012].